

“Tämä on suvereenien valtioiden järjestö”

Suvereniteetin käsite konfliktien yhteydessä Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostossa 2006 – 2015. Tapaukset Sudan, Libya ja Syyria.

Mathilda Dorothea Timmer

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Poliittinen historia

Pro Gradu -tutkielma

Marraskuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Yhteiskunnallinen muutos	
Tekijä – Författare – Author Mathilda Dorothea Timmer			
Työn nimi – Arbetets titel – Title "Tämä on suvereenien valtioiden järjestö" - Suvereniteetin käsite konfliktien yhteydessä Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostossa 2006 – 2015. Tapaukset Sudan, Libya ja Syyria.			
Oppiaine/Opintosuunta – Läroämne/Studieinriktning – Subject/Study track Poliittinen Historia			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro Gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year 10.11.2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 79
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastellaan suvereniteetin käsitettä YK:n turvallisuusneuvostossa Darfurin, Libyan ja Syyrian konfliktien yhteydessä. Kun YK perustettiin, sen tärkeimmäksi tehtäväksi määriteltiin rauhan, kehityksen ja ihmisoikeuksien turvaaminen. YK on kuitenkin haasteiden edessä siinä, miten se pystyy reagoimaan ihmisoikeusrikkomuksiin silloin kun rikkomukset tapahtuvat suvereenien valtioiden alueilla. Mahdollisuus aloittaa interventio humanitaaristen kriisien yhteydessä kilpistyykin kansainvälisessä yhteisössä usein valtion suvereniteetin periaatteeseen. YK:n turvallisuusneuvosto on keskeinen toimija interventoiden käynnistämässä ja valtuuttamisessa. Tutkielmassa tarkastellaan, miten YK:n turvallisuusneuvostossa ymmärretään suvereniteetin käsitettä.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu YK:n turvallisuusneuvoston kokouksissa pidetyistä puheenvuoroista. Suvereniteetin käsitettä turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa lähestytään käsitehistorian menetelmien avulla. Pääasiassa menetelmät perustuvat Quentin Skinnerin esittelemiä menetelmiä arvolutuneiden termien ja puheaktien tutkimisesta. Näitä menetelmiä hyödyntäen tarkastellaan turvallisuusneuvostossa suvereniteetin käsitteeseen ja sen merkityksiin liittyvää kamppailua. Käsitteen käyttöä analysoidaan erilaisten maaryhmien viitekehyksissä.</p> <p>Suvereniteetista käsitteeseen liittyy kiistoja myös YK:n turvallisuusneuvostossa. Nämä kiistat ilmenevät tarkasteltaessa suvereniteetin kriteereihin ja käyttöyhteyteen liittyvää keskustelua. Suvereniteetin arvottamisessa erilaiset tulkinnat eivät ole niin selviä. Ennen kaikkea YK:n turvallisuusneuvoston puheenvuoroista käy ilmi, että suvereniteettia käytetään argumentaation ja legitimaation välineenä.</p> <p>Keskeisin havainto on, että suvereniteetin käsitteestä käydään jatkuvaa kamppailua. Analyysin tulokset noudattavat myös tutkimuskirjallisuudessa tehtyjä huomioita suvereniteettiin ja sen merkityksiin liittyen. Suvereniteetin ja suojeluvastuun periaatteen välinen ristiriita tulee esille kaikkien tarkasteltujen konfliktien kohdalla, vaikkakaan ei niin selkeänä, kuin olisi voinut olettaa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Suvereniteetti – Käsitehistoria – Yhdistyneet kansakunnat – Suojeluvastuun periaate			
Ohjaaja tai ohjaajat – Handledare – Supervisor or supervisors Pauli Kettunen			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Helsingin yliopiston kirjasto, Helsingfors universitets bibliotek, Helsinki University Library			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	2
1.1	Aikaisempi tutkimus.....	6
1.1.1	Suvereniteetti.....	7
1.1.2	YK, interventiot ja suojeluvastuu.....	9
1.2	Käsitehistoriallinen lähestymistapa	12
1.3	Tutkimuskysymykset.....	16
1.4	Aineisto ja tutkielman rakenne	17
2.	Kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän peruskivet – suvereniteetti ja puuttumattomuuden periaate	21
2.1	Suvereniteetti	21
2.1.1	Suvereniteetti velvollisuutena	24
2.1.2	Suvereniteetti ja ihmisoikeudet – kolikon kaksi puolta	25
2.2	Interventio ja suojeluvastuu.....	27
3.	Suvereniteetti turvallisuusneuvostossa – tapaustutkimukset	31
3.1	Konfliktien taustaa	35
3.2	Ketkä puhuvat suvereniteetista.....	41
3.3	Suvereniteetti – kriteerit, käyttöyhteys ja arvottaminen.....	45
3.3.1	Ulkoinen ja sisäinen suvereniteetti.....	48
3.3.2	”Suvereniteetti, alueellinen koskemattomuus, itsenäisyys”	54

3.3.3	Suvereeni valtio ja populaari suvereniteetti	55
3.3.4	Suvereniteetti oikeutena ja velvollisuutena.....	58
3.3.5	Suvereniteetin arvottaminen.....	60
3.4	Suvereniteetti ja suojeluvastuu	62
3.5	Mitä tehdään, kun puhutaan suvereniteetista?.....	64
4.	Yhteenveto	69
	Lähteet.....	73

1. Johdanto

Vuonna 2020 Yhdistyneet kansakunnat (YK) juhlii 75-vuotisjuhlavuottaan. YK perustettiin 1945 toisen maailmansodan jälkeen estämään aseellisten konfliktien muodostumista valtioiden välille. Järjestön tärkeimmäksi tehtäväksi määriteltiin rauhan, kehityksen ja ihmisoikeuksien turvaaminen. Allekirjoittaessaan YK:n peruskirjan jokainen sen jäsenvaltio on sitoutunut toteuttamaan tätä YK:n peruskirjankin johdannossa seuraavasti kuvailtua tehtävää:

”– to save succeeding generations from the scourge of war, which twice in our lifetime has brought untold sorrow to mankind – ”¹

YK:n juhlavuosi on kuitenkin sujunut varsin synkissä merkeissä. Monilla alueilla kärsitään edelleen sodista ja konflikteista. Pakolaisuuden, ilmastokatastrofin ja muiden globaaleiden haasteiden keskellä maailmaanlaajuisesti levinnyt pandemia on pakottanut useat yhteiskunnat lähes pysähdyksiin.

Kuluva vuosi on juhlavuosi myös toiselle YK:n kontekstissa merkittävälle ajatukselle – suojeluvastuun periaate täyttää 15 vuotta vuonna 2020. Suojeluvastuun periaate tarkoittaa valtion vastuuta suojella omia kansalaisiaan, ja kansainvälisen yhteisön vastuuta puuttua tilanteisiin, jolloin valtio on kykenemätön toteuttamaan sille ensisijaisesti kuuluvaa vastuuta. Suojeluvastuun periaate syntyi kansainvälisen yhteisön tarpeeseen puuttua suuriin humanitaarisiin kriiseihin, kuten kansanmurhiin, sotarikoksiin ja joukkomittaisiin julmuusrikoksiin.

Kun suojeluvastuun periaate hyväksyttiin YK:n *World Summit*issa vuonna 2005, siihen kohdistui paljon odotuksia kansainvälisen yhteisön uutena normina, joka mahdollistaisi puuttumisen ihmisoikeusrikoksiin ja joukkomittaisiin julmuusrikoksiin.

Näin ei kuitenkaan ainakaan yksiselitteisesti ole tapahtunut.

¹ *The Charter of the United Nations* (New York, 1945). Preamble

*“Syria is perhaps the defining conflict of our age, not just for those in the region, but for all of us. It has shown all too clearly where there are failures in our humanitarian and political responses.”*²

Syyrian konfliktia voidaan pitää esimerkkinä suojeluvastuun periaatteen epäonnistumisesta. Kansainvälisen yhteisön kykenemättömyys toimia Syyrian kaltaisten humanitaaristen katastrofien ratkaisemiseksi tuntuu monien mielestä käsittämättömältä. Usko kansainväliseen järjestelmään ja sitä kautta esimerkiksi YK:hon on tästä syystä monien mielestä vaakalaudalla.³ Simon Tisdall kirjoittaa, että epäonnistuminen sodan lopettamisessa Syyriassa on aiheuttanut suurta vahinkoa kansainväliselle järjestelmälle, joka on muokannut kansainvälisiä suhteita toisen maailmansodan päättymisestä asti.⁴

Turvallisuusneuvosto on YK:n ainoa toimielin, jolla on oikeudet valtuuttaa jäsenmaat noudattamaan sen päätöslauselmia sekä muita päätöksiä.⁵ Muilla YK:n toimielimillä on mahdollisuus ainoastaan kehottaa valtioita toimimaan antamiensa suositusten mukaisesti. Tästä syystä olisi ehdottoman tärkeää, että YK:n turvallisuusneuvosto onnistuisi tekemään päätöksiä saumattomasti, etenkin kun kyseessä ovat laajat kansainväliset kriisit.⁶

Mikä rajoittaa kansainvälisen yhteisön toimintaa humanitaaristen kriisien ratkaisemisessa? Kysymykset siitä, kenellä on oikeus puuttua konflikteihin,

² Ms. Greening (UK), Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston kokous S/PV.7560. 2015, The Situation in the Middle East.

³ Ahtisaari, Martti (2018) *I believe in the UN, but it needs to examine its conscience over Syria*, The Guardian, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/apr/20/un-conscience-syria-security-council-humanitarian-crisis>.

⁴ Tisdall, Simon (2018) *The epic failure of our age: How the West let down Syria*, The Guardian, Saatavilla: <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/10/epic-failure-of-our-age-how-west-failed-syria>. (Luettu 10.11.2020)

⁵ Okhovat, Sahar (2012) *The United Nations Security Council: Its Veto Power and Its Reform*. Centre for Peace and Conflict Studies, The University of Sydney, s. 7

⁶ YK:n peruskirjassa turvallisuusneuvostoa koskevat osiot löytyvät luvusta viisi (artiklat 23–32), luvusta kuusi (artiklat 33–38), luvusta seitsemän (artiklat 39–51), luvusta kahdeksan (artiklat 52–54) sekä luvusta 12 (artiklat 76 sekä 82–84).

ihmisoikeusrikkomuksiin ja laajamittaisiin julmuusrikoksiin, ja toisaalta kenen velvollisuus on suojella siviilejä näiden edessä, ovat jääneet ilman yksiselitteisiä, ja riittävän helposti toimeenpantavia normeja.

Yksi kansainvälisen järjestelmän keskeisimmistä rakennuspalikoista on *suvereniteetti*. Suvereniteetin merkityksestä kertoo esimerkiksi se, että YK:n peruskirjan ensimmäisen luvun mukaan järjestö perustuu tälle periaatteelle ja sen hahmottamalle valtioiden väliselle tasa-arvolle:

“The Organization is based on the principle of the sovereign equality of all its Members.”⁷

Suojeluvastuun periaatteen noudattaminen ja humanitaarisiin kriiseihin puuttuminen suvereenien valtioiden alueella onkin tasapainoilua kahden kansainvälisen yhteisön kannalta merkittävän ajatuksen välillä. Kysymykseksi jääkin, milloin ihmisoikeuksien puolustaminen saa suuremman painoarvon kuin valtion suvereniteetin loukkaamattomuus?

Syyskuussa 1999 YK:n silloisen pääsihteerin Kofi Annanin esitellessään YK:n yleiskokoukselle pääsihteerin raporttia⁸ kuluneesta vuodesta, hän totesi yleiskokoukselle seuraavasti:

“State sovereignty, in its most basic sense, is being redefined—not least by the forces of globalisation and international co-operation. States are now widely understood to be instruments at the service of their peoples, and not vice versa.”⁹

Annanin mukaan valtioiden suvereniteetti on ymmärrettävä niin, että valtiot ovat kansalaisiaan varten eivätkä kansalaiset valtioita varten. Samaan aikaan hänen mukaansa

⁷ *The Charter of the United Nations*. Luku 1, artikla 2.

⁸ Report of the Secretary-General on the Work of the Organization

⁹ Annan, Kofi (1999) *Two concepts of sovereignty*. Puhe YK:n yleiskokoukselle <https://www.un.org/sg/en/content/sg/articles/1999-09-18/two-concepts-sovereignty>.

nimenomaan yksilöiden suvereniteetti, vapaus ja ihmisoikeudet ovat niitä, jotka ovat YK:n peruskirjaan kirjattu ja joita peruskirja suojelee.

Annanin puheen taustalla vaikutti Ruandan kansanmurha sekä kansainvälisen yhteisön kykenemättömyys puuttua siihen. Toisaalta vaikuttimena oli Kosovon konflikti ja siinä tapahtunut sotilaallinen voimankäyttö suvereenin valtion alueella ilman YK:n mandaattia.

Tähän humanitaarisen intervention dilemmaan Annan peräänkuulutti YK:n yleiskokoukselta ratkaisuja.

YK:n jäsenvaltiot pyrkivät löytämään ratkaisuja tähän dilemmaan, ja esimerkiksi Kanadan aloitteesta perustettiin *International Commission on Intervention and State Sovereignty*. Komission vuonna 2001 julkaiseman raportin *Responsibility to Protect* pohjalta syntyi vuoden 2005 YK:n *World Summitissa* hyväksytty suojeluvastuun periaate.¹⁰

Ajatus siitä, että valtion suvereniteetti sisältää vastuun tai velvollisuuden suojella valtion kansalaisia ihmisoikeusrikkomuksilta, on tullut jatkuvasti laajemmin hyväksytyksi kansainvälisessä yhteisössä sen jälkeen, kun Kofi Annan puhui sen puolesta 1990-luvulla.

Juuri ICISS-komission raportti esittelee selkeästi tämän ajatuksen suvereniteettiin sisältyvästä velvollisuudesta suojella. Valtio on velvollinen suojelemaan omaa väestöään ja vastaa tämän suojelemisen onnistumisesta niin omille kansalaisilleen kuin valtioiden muodostamalle kansainväliselle yhteisölle. Niissä yhteyksissä, joissa valtio epäonnistuu tai on haluton toteuttamaan tätä suvereniteettiin sisältyvää vastuuta suojella, tämä vastuu suojella siirtyy kansainväliselle yhteisölle.¹¹

Suojeluvastuun periaatteeseen kohdistui suuria odotuksia. Maakohtaisesti siihen on kuitenkin viitattu käytännössä vain Darfurin ja Libyan konfliktien ratkaisemiseen

¹⁰ Evans, Gareth ym. (2001) *The Responsibility to Protect*. Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty. The International Development Research Centre, Ottawa

¹¹ Glanville, Luke ja Asia, Griffith (2011) *The Antecedents of 'Sovereignty as Responsibility'*, European Journal of International Relations, 17:2, s. 233-255

tähtäävissä turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa (1706, 1970, 1973). Viimeistään kansainvälisen yhteisön kykenemättömyys reagoida Syyrian konfliktiin, on osoittanut suojeluvastuun periaatteen kiistanalaisuuden.

Dilemma valtioiden suvereniteetin ja ihmisoikeuksien suojelun välillä on ilmeinen jo YK:n peruskirjassa. Yhtäältä, YK:n peruskirjassa keskeinen ajatus on ihmisoikeudet ja niiden suojelu, toisaalla se määrittelee kansainvälisen yhteisön keskeisiksi toimijoiksi suvereenit valtiot, joilla on oikeus nauttia puuttumattomuudesta.¹²

Läheskään aina ei ole ristiriidatonta, milloin oma kansan suojeleminen on laiminlyöty niin, että se oikeuttaisi muita valtioita puuttumaan suvereenin valtion sisäisiin asioihin. Mahdollisuus aloittaa interventio humanitaaristen kriisien yhteydessä kilpistyykin kansainvälisessä yhteisössä usein valtion suvereniteetin periaatteeseen. Kandidaatintutkielmassani tutkin Venäjän ja Kiinan perusteluita veto-oikeuden käytölle YK:n turvallisuusneuvostossa. Yhteiseksi ja yleiseksi tekijäksi näiden maiden veto-oikeuden käytölle nousi juuri valtioiden suvereniteetin kunnioittaminen.

YK:n turvallisuusneuvosto on YK:n toimielimistä ainoa, jonka päätöksillä on velvoittava vaikutus YK:n jäsenmaihin. YK:n turvallisuusneuvostoa voidaan pitää myös interventioiden ja kansainvälisen järjestelmän kannalta merkittävimpana toimielimenä. YK:n turvallisuusneuvostolla on mandaatti valtuuttaa sotilaallinen interventio. Tämän takia on mielestäni mielekästä tutkia, miten turvallisuusneuvostossa tulkitaan kansainvälisen järjestelmän peruskäsitettä, suvereniteettia.

1.1 Aikaisempi tutkimus

Suvereniteetti, interventiot, suojeluvastuu sekä näiden välinen suhde on kansainvälisen politiikan tutkimuksessa suosittu tutkimuskohde. Aihetta on tutkittu etenkin politiikan tutkimuksen ja kansainvälisen oikeuden näkökulmasta.

¹² Bellamy, Alex J. (2009) *Responsibility to Protect: The Global Effort to End Mass Atrocities*. Polity Press, Cambridge. s. 8

Tämän tutkielman kannalta aikaisempi relevantti tutkimus voidaan jakaa karkeasti kahteen: suvereniteetin tutkimukseen ja Yhdistyneisiin kansakuntiin sekä interventioihin liittyvään tutkimukseen.

1.1.1 Suvereniteetti

Ajatus suvereniteetista on jo vuosisatoja vanha. Suvereniteetin käsite on yksi kiistanalaisimmista käsitteistä historiassa¹³ ja kansainvälisen oikeuden kehityksessä. Termin historiallinen tausta ulottuu jo antiikin aikoihin, joskin sillä on ollut eri merkityksiä eri valtioille ja ihmisille sen olemassa olon aikana.¹⁴ Usein suvereniteetin yhteydessä puhutaan Westfalenin järjestelmästä. Esimerkiksi Tony Blair puhui vuonna 1999 Chicagossa ”uudesta, post-Westfalenin kansainvälisen yhteisön doktriinista” viitaten, että ennen vuosituhanteen vaihteeseen tultaessa kansainvälinen järjestelmä on perustunut Westfalenin suvereniteetin ajatukselle.¹⁵

Ajatus modernin valtiollisen suvereniteetin synnystä 1648 Westfalenin rauhassa on laajalle levinnyt. Tähän on omalta osaltaan vaikuttanut realistisen tutkimustradition painottuminen kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.¹⁶

Esimerkiksi aatehistorioitsija David Armitage puhuikin ennemmin ”Westfalenin myytistä”. Hän esittääkin, että Westfalenin myytin purkaminen tapahtui suhteellisen suoraviivaisesti sen jälkeen, kun tunnistettiin, että imperiumit, federaatiot ja muut

¹³ Kalmo, Hent ja Skinner, Quentin (2010) *Introduction: a concept in fragments* teoksessa Kalmo, Hent – Skinner, Quentin (toim.) *Sovereignty in Fragments*. Cambridge University Press, Cambridge. s. 1–25,

¹⁴ Iyi, John-Mark (2016) *Humanitarian Intervention and the AU-ECOWAS Intervention Treaties Under International Law*, Springer International Publishing.

¹⁵ Reynolds, Paul. ”Blair's 'international community' doctrine”, BBC. Saatavilla http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3539125.stm Luettu 27.10.2020

Blair, Tony(1999) *The Blair Doctrine*, puhe. Julkaistu Global Policy Forum, <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/154/26026.html> Luettu 9.11.2020

¹⁶ Philpott, Daniel (1995) *Sovereignty: An introduction and brief history*, Journal of International Affairs 48: 2. s. 353–68.

kerrokselliset tai jaetut suvereniteetin muodot kuvasivat paremmin poliittista auktoriteettia kuin väitetty ”Westfalenin suvereniteetti”.¹⁷ Suurin osa maapallon väestöstä eivät historian aikana asuneet kansallisvaltioissa, vaan itseasiassa erilaisia kansanryhmiä sisältävissä imperiumeissa. Westfalenin myytin purkuun on myös vaikuttanut tutkimuksessa huomion laajentaminen Euroopan ulkopuolelle. Tällöin on ollut havaittavissa, miten vähän merkitystä imperiumeissa asuvat kansalaiset antoivat suvereniteetin käsitykselle. Westfalenin myynti on kuitenkin vahvistanut tiettyjä olettamuksia, jotka ovat muokanneet modernia kansainvälistä ajattelua.¹⁸

Suvereniteetin perusolemuksesta käydään perustavanlaatuisia keskustelua suvereniteettia koskevassa tutkimuksessa. Kysymys siitä, onko suvereniteetti pohjimmiltaan poliittinen vai oikeudellinen termi, on usein esillä sitä koskevassa tutkimuskirjallisuudesta. Esimerkiksi Martti Koskeniemi on esittänyt, että suvereniteetti jakautuu kahden, oikeudellisen ja poliittisen lähestymistavan, välille. Suvereniteetin kiistanalaisuus syntyy silloin siitä, ettei tosiasiallisesti valintaa näiden välillä voida tehdä.¹⁹

Keskustelua suvereniteetin perusolemuksesta käydään myös Quentin Skinnerin ja Hent Kalmon toimittamassa kirjassa *Sovereignty in Fragments – The past, present and future of a contested concept*, joka käsittelee suvereniteetin konseptin moniulotteisuutta. Kirjassa esitellään näitä suvereniteetin ulottuvuuksia historiallisesta oikeudelliseen, ja poliittisesta sosiologiseen, sekä esitetään, miten näitä suvereniteetin ulottuvuuksia käytetään edelleen nykypäivänä.²⁰

Suvereniteetin tutkimukseen on vaikuttanut paljon globalisaatiokehitys. 1990-luvulla alkoi yleistymään ajatus, että kansainvälisen poliittisen järjestelmän säännöt olivat muuttumassa. Kritiikkiäkin tätä muutoksen perustavanlaatuisuutta vastaan osoitettiin, ja monet uskoivat, että suvereenit valtiot pysyvät yhä kansainvälisen järjestelmän keskiössä.

¹⁷ Armitage, David (2012) *Foundations of Modern International Thought*. Cambridge University Press, Cambridge.

¹⁸ Armitage, 21–27.

¹⁹ Kalmo ja Skinner, s. 3-4

²⁰ Kalmo ja Skinner, s. 7-8.

David Held on tutkinut tätä debattia ja niitä muutoksia, joita kansainvälisessä järjestelmässä tapahtui globalisaation seurauksena.

Held esittää poliittiselle vallalle ja kansainvälisen järjestelmän regulaatiolle kolme eri mallia. Ensimmäinen on klassisen suvereniteetin malli, jonka keskiössä on valtio. Toinen malli on liberaalin suvereniteetin malli. Kolmas malli on kosmopoliittinen suvereniteetti, jonka keskiössä ovat ihmiset toimijoina ja valtaan liittyvä vastuu.²¹ Siten se muistuttaa eniten kansansuvereniteetin tai populaarin suvereniteetin tulkintaa.

Teemu Häkkinen ja Miina Kaarkoski tutkivat artikkelissaan *Sovereignty versus Influence: European Unity and the Conceptualization of Sovereignty in British Parliamentary Debates 1945-2016* käsitehistoriallisin menetelmin suvereniteettia Ison-Britannian parlamentissa.

Heidän artikkelinsa lähtökohtana on samankaltainen huomio, kuin mistä itse olen lähtenyt liikkeelle tutkielmassani – teoreettista tutkimusta suvereniteetista on suhteellisen paljon, mutta pidemmän aikavälin historiallista analyysia suvereniteetin käyttämisestä erilaisissa poliittisissa kiistoissa ei niinkään.²²

Heidän metodologinen lähestymistapansa korostaa suvereniteetti-termin käyttöä yksittäisissä puheenvuoroissa ja argumenteissa, joissa suvereniteetti linkitetään muihin merkityksiin ja attributteihin. Sovellan itse tässä tutkielmassa samankaltaista lähestymistapaa.

1.1.2 YK, interventiot ja suojeluvastuu

Humanitaarinen interventio voidaan määritellä ”pakottavana sotilaallisena toimintana tai sotilaallisen toiminnan uhkauksella yhden tai useamman valtion taholta toista valtioita

²¹ Held, David (2002) *Law of States, Law of Peoples: Three Models of Sovereignty*. Legal Theory 8:2.

²² Häkkinen, Teemu ja Kaarkoski, Miina (2018) *Sovereignty versus Influence*, Contributions to the History of Concepts 13:2, 54–78.

kohtaan, ilman kyseisen kohteena olevan valtion lupaa, jonka päämääränä on siviilien laajamittaisen kärsimyksen tai kuolemien ehkäisy”.²³ Aidan Hehir määrittelee humanitaarisen interventio valtioiden tai ei-valtiollisten toimijoiden sotilaallisena toimintana, jota oikeutetetaan humanitaarisista syistä.²⁴

Humanitaarisen intervention nykytutkimuksen yksi urauurtavimmista teoksista on ollut Nicholas Wheelerin *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. Teoksessa Wheeler selvittää kuinka pitkälle valtiot ovat valmiita tunnustamaan humanitaarisen intervention legitiiminä poikkeuksena suvereniteettiin, puuttumattomuuteen ja sotilaallisen voiman käyttöön. Wheeler hyödyntää komparatiivista analyysia tutkiessaan yhteensä seitsemää humanitaarista interventiota – kolmea kylmän sodan aikaista ja neljää kylmän sodan jälkeen ajoittuvaa. Analyysin kautta hän selvittää, onko humanitaarisesta interventiosta syntynyt uusi normi kansainväliseen lakiin.²⁵

Alex J. Bellamyn kirja *The Responsibility to Protect* kartoittaa suojeluvastuun periaatteen syntyä ICISS-komission raportista YK:n World Summitissa hyväksytyksi periaatteeksi. Kirja esittää, miten suojeluvastuun periaatteen kautta valtiot näkivät suvereniteettiin sisältyvien oikeuksien tarkoittavan myös velvollisuuksia.

Niels Nagelhus Schian tutkii artikkelissaan ”*Horseshoe and Catwalk: Power, Complexity, and Consensus-Making in the United Nations Security Council*” päätöksöntekoa YK:n turvallisuusneuvostossa. Hänen pääasiallisena ovat turvallisuusneuvoston epämuodolliset päätöksentekoprosessit ja mikropolitiikka, joita hän on lähestynyt etnografisen tutkimuksen kautta seuraamalla turvallisuusneuvoston edustajia ja edustustojen työtä.²⁶

²³ Iyi., 2016 s.44

²⁴ Iyi, s.44

²⁵ Wheeler, Nicholas J. (2000) *Saving strangers : Humanitarian intervention in international society* Oxford University Press.

²⁶ Schia, Niels Nagelhus (2017) *Horseshoe and Catwalk: Power, Complexity and Consensus-Making in the United Nations Security Council*”, teoksessa Niezen, Ronald – Sapignoli, Maria (toim.) *Palaces of Hope*. Cambridge University Press, Cambridge. 55–77.

YK:n turvallisuusneuvostoa tutkittaessa onkin kiinnitettävä huomiota siihen, että julkiset kokoukset ja materiaalit ovat vain pieni osa siitä mitä neuvostossa itseasiassa tapahtuu. YK:n turvallisuusneuvostossa käydään myös suljettujen ovien takana paljon keskusteluita siitä, mitkä asiat loppujen lopuksi edes päätyvät turvallisuusneuvoston käsiteltäviksi.

David Bosco esittää kirjassaan *The Five to Rule them All*²⁷ että jo turvallisuusneuvoston kokoushuoneen arkkitehtuurista lähtien, julkisiin kokouksiin sisältyy omanlaisensa teatraalisuuden elementti. Tästä syystä julkiseen kokousmateriaaliin ja pöytäkirjoihin täytyy suhtautua kriittisesti, kun tutkimuksessa pyritään arvioimaan kokouksiin osallistuvien maiden puheenvuoroja ja sitä, mitä ne paljastavat todellisuudessa maiden kannoista käsiteltäviin asioihin. Esimerkiksi oman tutkimukseni kannalta tämä on hyvä pitää mielessä – puheenvuorot kokouksissa ovat aina jonkin näköisiä performansseja, eikä puheenvuorojen lausumien yleisöä ole välttämättä yksiselitteisesti osoitettavissa.

Schian artikkelin vahvistaa sen, mitä turvallisuusneuvoston toiminnasta on jo laajemminkin ollut tiedossa. Valta turvallisuusneuvostossa on jakautunut hyvin epätasaisesti, niin muodollisessa kuin epämuodollisessa päätöksenteossa. Schianin artikkelissa keskeistä on huomio siitä, miten epämuodollinen päätöksenteko peilaa ja vahvistaa muodollisia valtasuhteita pysyvien ja vaihtuvien jäsenmaiden välillä.²⁸

Izadora Xavier do Monte tutkii kansainvälisen politiikan jakavaa dikotomiaa: valtapolitiikan ja kansainvälisen oikeuden välistä suhdetta²⁹. YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmat ovat osa kansainvälistä oikeutta. Samalla ne ovat hyvin riippuvaisia kansainvälisestä valtapolitiikasta ja saattavat jopa vahvistaa näitä kansainvälisen valtapolitiikan hierarkioita. Hänen mukaansa joidenkin maiden etuoikeutettu asema kansainvälisen oikeuden kontekstissa on hyväksyttävää, vaikka tosiasiallinen ideaali kansainvälisessä järjestelmässä olisikin valtioiden tasa-arvo ja demokratia. Tähän perustuu myös sen salliminen, että kaikkein vaikutusvaltaisimmat päättävät, mitkä asiat

²⁷ Bosco, David (2009) *Five to Rule Them All: The UN Security Council and the Making of the Modern World, Diplomacy & Statecraft*. Oxford University Press.

²⁸ Schia.

²⁹ Xavier do Monte, Izadora (2016) *The Pen is Mightier than the H-Bomb*. Interventions 18:5. 669–86.

ovat merkittäviä kansainväliselle yhteisölle ja ketä tässä yhteydessä rajoitetaan – konkreettisin seurauksin.

Jeff Gifkins tutkii kielenkäyttöä YK:n turvallisuusneuvostossa eritoten sen päätöslauselmien kautta.³⁰ Artikkelissaan hän samalla haastaa laajasti hyväksytyn käsityksen ”suojeluvastuuretoriikasta” ja suojeluvastuuperiaatteeseen liittyvästä kielenkäytöstä.

Suuri osa suojeluvastuuseen liittyvästä tutkimuksesta jakaa näkemyksen siitä, että Libyan intervention seurauksena ja Syyrian konfliktin myötä konsensus YK:n turvallisuusneuvostossa suojeluvastuuseen liittyen on kadonnut. Gifkins kuitenkin esittää, että ”R2P” -retoriikka on itse asiassa siirtynyt kiistanalaisesta yleisesti hyväksytyksi kieleksi turvallisuusneuvostossa.

1.2 Käsitehistoriallinen lähestymistapa

Käsitehistoria on ollut pitkään vakiintunut suuntaus historian tutkimuksessa. Käsitehistoriallisia lähestymistapoja luonnehditaan usein esittelemällä Reinhart Koselleckin edustamaa saksalaisista käsitehistoriaa ja niin kutsutun Cambridgen koulukunnan, erityisesti Quentin Skinnerin, edustamaa brittiläistä poliittisen ajattelun tutkimusta.

Siinä missä Koselleckin edustama saksalainen Begriffsgeschichte tutkii rajatun yksittäisiä käsitteitä, on Cambridgen koulukunta kiinnostunut enemmän lingvistisistä konventioista, niin kutsutuista ”puheakteista” ja ”retorisista siirroista”, jotka ovat keskiössä Skinnerin tutkimuksessa.

³⁰ Gifkins, Jess (2016) *R2P in the UN Security Council: Darfur, Libya and beyond*, *Cooperation and Conflict* 51:2 148–65.

Poliittiset käsitteet ovat historiallisia ja aina vähintään potentiaalisesti kiistanalaisia, useiden merkityssisältöjen keskittymiä.³¹

Suvereniteetin käsite on yksi poliittisen historian kiistanalaisimmista käsitteistä. Suvereniteetin käsitteeseen on kohdistunut myös YK:n kontekstissa yrityksiä uudelleen määritellä sitä tai laventaa sen käyttöyhteyksiä. Tästä syystä käsitehistoriallinen lähestymistapa on tutkielmassani luonteva.

Käsitehistoriallinen tutkimusperspektiivi tarjoaa välineitä, joiden avulla on mahdollista tarkastella käsitteille annettuja erilaisia merkityksiä poliittisessa toiminnassa. Lisäksi on mahdollista tarkastella sitä, kuinka käsitteiden hallinnasta ja oikeasta käytöstä käydään kamppailua.³²

Usein käsitehistorian parissa korostetaan sen olevan enemmänkin näkökulma politiikan tutkimukseen kuin selkeästi rajattavissa oleva metodi.³³

Tutkielmani ydin on suvereniteetin käsitteestä käytävä kamppailu YK:n turvallisuusneuvostossa. Poliitiikan kieli on historiallista, eivätkä käsitteet ole määritelmiä, joihin keskustelu päättyy, vaan joukko kysymyksiä, joihin edellytetään kilpailevia vastauksia. Käsitehistoriallisen tutkimuksen avulla on mahdollista nähdä itsestään selväksi ymmärretyt ilmiöt ja kehityskulut poliittisen kamppailun tuloksina. Kyse on siis ilmiöiden poliittisuuden esiin lukemisesta.³⁴

Tutkittaessa käsitteiden historiaa on aluksi määriteltävä mitä ”käsitteellä” oikeastaan tarkoitetaan. Minkä historiaa käsitehistoria itseasiassa on? Esimerkiksi Melvin Richterin mukaan käsitehistoria tekee analyttisen filosofian tavoin eron käsitteen ja termin välillä.

³¹ Kurunmäki, Jussi (2001) *Käsitehistoria. Näkökulma historian poliittisuuteen ja poliittisen kielen historiallisuuteen*. *Politiikka* 43:2 s. 142–55.

³² Kurunmäki, s.142

³³ Kurunmäki, s.143

³⁴ Kurunmäki, s.143

Käsitteet eivät ole yhtä sanojen kanssa ja useampi kuin yksi sana tai termi voi viitata yhteen käsitteeseen.³⁵

Koselleckille käsite on se yksikkö, jossa toiminta, aatteet ja rakenteet kohtaavat. Sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet rajaavat sitä, millaisia käsitteitä meillä on kullakin hetkellä käytössämme. Toisaalta samaan aikaan käsitteemme uudistavat ja muuttavat käsitteitä rajoittavia rakenteita. Käsitteet eivät siis ole pysyviä, tiettyyn merkitykseen määriteltävissä olevia, vaan monien merkityssisältöjen keskittymiä.³⁶

Koselleckin keskeinen näkökulma käsitehistoriaan on hänen niin kutsuttu ”satula-aikateesi” (Sattelzeit). Se ei varsinaisesti aikarajauksen tai kielialueensakaan perusteella ole sellaisenaan tämän tutkielman keskiössä. Sen sijaan, huomionarvoista onkin Koselleckin tulkinta poliittisten käsitteiden muuttumisesta aikaisempaa selvemmin tulevaisuuteen suuntautuneiksi, niin sanotuiksi liikekäsitteiksi.³⁷

Kun poliittiset käsitteet olivat muuttuneet tulevaisuuteen suuntautuneiksi, ne eivät olleet enää sidoksissa vain menneeseen sekä vallitsevaan tilanteeseen. Koselleckin mukaan odotushorisontin ja kokemustilan välinen jännite kasvoi.³⁸

Tutkielmani aineistona on YK:n turvallisuusneuvoston kokoukset ja niissä käytetyt puheenvuorot. Käsittelen etenkin niitä puheenvuoroja, joissa eri maiden edustajat käyttävät suvereniteetin käsitettä. Näitä puheakteja tai retorisia siirtoja lähestyn Skinnerin hahmotteleman teorian, tai oikeastaan kysymyksen asettelun kautta.

Tämän tutkielman kannalta Quentin Skinnerin keskeinen anti on hänen tapansa lähestyä käsitteitä osana historiallista retorista tilannetta. Skinner näkee käsitteet retorisisina tekoina, puheakteina, rakentaen ja laajentaen Austinin puheaktiteorian päälle. Ymmärtääkseen mitä kukin toimija on tarkoittanut puheellaan, on myös ymmärrettävä, mitä hän on tehnyt puhuessaan ja käyttäessään niitä käsitteitä mitä hän on käyttänyt.

³⁵ Kuukkanen, Jouni-Matti (2006) *Minkä historiaa käsitehistoria on?*, Ennen ja Nyt, 1–22.

³⁶ Kurunmäki, s.148

³⁷ Kurunmäki, s. 148

³⁸ Kurunmäki, s. 148

Näin ollen puheaktit ja käsitteet on nähtävä aina suhteessa niiden vallitseviin ajanjaksoihin ja konventioihin.³⁹ Skinnerin kanta on, että niille puheakteille, joista olemme kiinnostuneet, on havainnollistettava tarkoitus ja aihe. Sitten voimme tutkia niiden argumentatiivista kontekstia, jotta voimme päätellä miten ne liittyvät muihin saman aihepiirin puheakteihin ja niiden lausumiin.

Jos Koselleckille käsitteet olivat yksiköitä, jossa toiminta, aatteet ja rakenteet kohtaavat, Skinnerille käsitteet ovat etenkin välineitä kuin lukkoon lyötyjä kantoja. Jotta voidaan tietää, millainen teko lausuman tai tekstin esittäminen (illokuutio) on, täytyy pyrkiä selvittämään puhujan intentio – kiinnitämme huomiota siis puhujan tavoitteisiin ja tarkoituksiin.⁴⁰

Olennaista on se, että huomio on kirjoittajan toiminnassa, eikä ainoastaan tämän toiminnan tuloksena syntyneen tekstin sisältämissä merkityksissä. Kirjoittaja nähdään osallisena koko ajan käytävässä dialogissa, jolloin hänen lausumansa ovat retorisia siirtoja.⁴¹

Skinner on hahmotellut mallin, jonka avulla käsitteisiin liittyviä kiistoja ja erimielisyyksiä voidaan purkaa. Näitä käsitteisiin liittyviä kiistoja voidaan purkaa puhumalla termistä, ja tutkimalla, mitä asioita termiin sisällytetään, millaisissa yhteyksissä sitä käytetään ja millaisia arvolatauksia siihen liitetään.⁴²

Joskus toimija, tai ryhmä toimijoita, voi yrittää tarkoituksellisesti laventaa käsitteen käytön kriteeristöä, sen käyttöyhteyttä tai siihen yhdistettyjä asenteita. 2000-luvulla YK:ssa on nähdäkseni pyritty nimenomaan tähän – laventamaan suvereniteetin käyttöyhteyttä sen hetkisestä valtiollisesta suvereniteetista koskemaan myös ”kansan suvereniteettia”.⁴³ Käsitteen kriteeristön laventamiseen sisältyy myös pyrkimys tuoda

³⁹ Skinner, Quentin (2002) *Visions of Politics, Volume 1: Regarding Method*. Cambridge University Press, New York. s. 103-127

⁴⁰ Kurunmäki, s. 145

⁴¹ Kurunmäki, s.145

⁴² Skinner, Quentin (1995) *Language and Political Change*, teoksessa Ball, Terence – Farr, James – Hanson, Russel L. (toim.) *Political Innovation and Conceptual Change*, Cambridge University Press.

⁴³ Annan.

suvereniteetin käsitteeseen uusi ”ulottuvuus” – suvereniteetti velvollisuutena. Skinnerin mukaan tämän kaltaiset yritykset voivat johtaa joko siihen, että ryhmä, joka ei jaa ensimmäisten toimijoiden uutta näkemystä käsitteen olemuksesta, joko hyväksyy uuden määrittelyn, tai seuraa hämmennys käsitteen kriteeristöstä ja käyttöyhteydestä. Hämmennyksen myötä saatetaan palata takaisin alkuperäiseen. Näkemykseni on, että tätä kiistaa käydään turvallisuusneuvostossa paraikaa.

1.3 Tutkimuskysymykset

Kuten edellä kirjoitin, suvereniteetti on ollut keskeinen politiikan tutkimuksen kohde jo pitkään. Se on myös keskeinen tutkimuskohde käsitehistorian piirissä. Myös suojeluvastuun periaate on myös laajasti tutkittu aihe siihen liittyneiden odotusten, näiden purkautumisen ja suojeluvastuun periaatteen kiistanalaisuuden kannalta. Aikaisempi tutkimus kuitenkin keskittyy pääsääntöisesti joko näiden käsitteiden teoreettiseen problematisointiin tai näiden kansainvälisoikeudelliseen ulottuvuuteen. Käsitehistoriallista lähestymistapaa hyödyntävää tutkimusta *suvereniteetin* käytöstä YK:n turvallisuusneuvostossa viimeisimpien konfliktien yhteydessä ei kuitenkaan juurikaan ole.

Vuosituhtanteen vaihteessa vallalla oli käsitys, että suvereniteetti sellaisena kuin se siihen asti oli tunnettu, oli menettämässä merkityksensä tai saamassa uusia merkityksiä. Esimerkiksi Tony Blairin puhe Chicagossa, jossa hän puhui ”uudesta, post-Westfalenin kansainvälisen yhteisön doktriinista”, voidaan nähdä esimerkkinä ajattelusta, missä suvereniteetti on menettämässä merkitystään.⁴⁴ Samana vuonna Kofi Annan hahmotteli yleiskokoukselle ”kahden suvereniteetin” konseptiaan. Hänen puheenvuoronsa julkaistiin myös *The Economistissa*.⁴⁵ Tässä puheenvuorossa Annan argumentoi, että

⁴⁴ Reynolds, Paul. ”Blair's 'international community' doctrine”, BBC. Noudettu 27.10.2020
Saatavilla http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3539125.stm ja Blair, Tony, *The Blair Doctrine*.

⁴⁵ Annan.

valtion suvereniteetti sen perimmäisessä merkityksessä on uudelleen määrittelyn kohteena. Valtiot nähdään laajasti instrumentteina, jotka palvelevat kansalaisiaan, eikä niin, että kansalaiset palvelisivat valtioita.

Suvereniteetin ja interventioden välistä suhdetta on tutkittu aikaisemmin paljon, ja suvereniteetin olemusta on aiemmassa tutkimuksessa lähestytty monesta näkökulmasta. Samaan aikaan suvereniteetin käsitteeseen on kohdistettu pyrkimyksiä laventaa sen merkitystä, tai soveltaa sitä uudelleen. Keskityn tässä tutkielmassa tarkastelemaan suvereniteetin ymmärrystä YK:n turvallisuusneuvostossa nimenomaan suojeluvastuun periaatteen syntymisen jälkeisessä kontekstissa.

Onko suvereniteetin käsitteen monitahoiset merkitykset nähtävissä sen käytössä YK:ssa? Ensisijainen tutkimuskysymykseni on, **käydäänkö suvereniteetin käsitteestä käsitteellistä kamppailua YK:n turvallisuusneuvostossa?** Jos käydään, **minkälaista tuo kamppailu on?** Tutkiakseni aihetta, olen Skinnerin menetelmien mukaan hahmottanut tutkimuskysymykselle alakysymyksiä – minkälaisia erilaisia merkityksiä suvereniteetilla on turvallisuusneuvostossa? Missä yhteyksissä suvereniteetti esiintyy? Miten suvereniteettia arvotetaan?

1.4 Aineisto ja tutkielman rakenne

Tutkielman aineisto koostuu YK:n turvallisuusneuvoston kokouksissa pidetyistä puheenvuoroista.

YK:n turvallisuusneuvosto perustettiin samaan aikaan YK:n kanssa toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1946. Turvallisuusneuvostossa on 15 jäsentä, joista viisi on pysyviä ja kymmenen vaihtuvia jäseniä. Vaihtuvat jäsenet valitaan kaksivuotiskausiksi niin, että joka vuoden alussa aloittaa viisi uutta jäsenmaata.

Vaihtuvien jäsenten maantieteellinen edustus on jaettu siten, että Afrikan maista on oltava kolme vaihtuvaa jäsentä, Aasiasta kaksi, Latinalaisesta Amerikasta ja Karibialta kaksi, Itä-Euroopasta yksi ja Länsi-Euroopan ryhmästä kaksi. Länsi-Euroopan ryhmään kuuluvat myös Kanada, Australia ja Uusi-Seelanti, näistä kuitenkin enintään yksi voi

kerrallaan olla turvallisuusneuvoston jäsen. Käytännöksi on myös muodostunut, että yhden arabimaan on aina oltava turvallisuusneuvoston jäsenenä; tuo maa voi tulla niin Afrikan kuin Aasian/Euroopan ryhmästä.

Vaihtuvien jäsenten lisäksi turvallisuusneuvostossa toimii viisi pysyvää jäsenmaata, Yhdysvallat, Iso-Britannia, Ranska, Venäjä ja Kiinan kansantasavalta, joista kaksi jälkimmäistä perivät paikkansa niitä edeltäneiltä Neuvostoliitolta ja Kiinan tasavallalta.

Turvallisuusneuvoston puheenjohtajuus vaihtuu kuukausittain, ja vastuu kiertää jäsenmaiden englanninkielisten nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Neuvoston puheenjohtajan tehtävää voi hoitaa niin pysyvä kuin vaihtuva jäsenmaa.

YK:n turvallisuusneuvostolla on kahdenlaisia kokouksia – avoimia ja suljettuja. Avoimia kokouksia hyödynnetään yleensä informaation keräämiseen. Turvallisuusneuvoston jäsenet voivat kutsua kokoukseen ulkopuolisia esittelijöitä syventämään turvallisuusneuvoston jäsenten tietämystä käsillä olevista aiheista. Tämän informaationäkökulman lisäksi, avoimilla kokouksilla on myös seremoniallinen ulottuvuus. Niissä kommentoidaan usein jo päätettyjä päätöslauselmia, tai perustellaan eri maiden äänestyspäätöksiä näihin päätöslauselmiin liittyen. Avoimissa kokouksissa voidaan käydä myös yleisluontoisia debatteja erilaisiin temaattisiin keskusteluihin liittyen. Varsinaiset neuvottelut päätöslauselmiin liittyen käydään suljetuissa kokouksissa, joissa vain pysyvät ja vaihtuvat jäsenmaat ovat läsnä.

Turvallisuusneuvoston avointen kokousten luonteesta johtuen, puheenvuoroja tutkittaessa on otettava huomioon niiden seremoniallinen, ja joskus myös performatiivinenkin ulottuvuus. Puheenvuorot turvallisuusneuvoston kokouksissa voivat olla suunnattu muiden jäsenmaiden edustajille ja diplomaateille, mutta kokouksien julkisen luonteen takia niihin voi sisältyä myös puheenvuoron suuntaus laajemmalle yleisölle ja esimerkiksi lehdistölle. Joskus houkutus voi olla suuri tällaisen poliittisen teatterin ja näyttämön hyödyntämiselle.⁴⁶

⁴⁶ Bosco, s. 252

Avoimista kokouksista on saatavilla myös puhtaaksi litteroidut pöytäkirjat puheenvuoroinen kaikilla YK:n virallisilla kielillä.⁴⁷ Oman aineistoni olen kerännyt englanninkielisistä pöytäkirjoista, hyödyntäen Harvardin Dataverseen kerättyä turvallisuusneuvoston puheiden korpusta⁴⁸.

Olen rajannut tutkielmani aineiston alkamaan vuodesta 2006. Vaikka suojeluvastuuperiaate hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa vuonna 2005, sen vahvistava turvallisuusneuvoston päätöslauselma on vuodelta 2006. Vuonna 2006 myös hyödynnettiin suojeluvastuuperiaatetta maakohtaisessa päätöslauselmassa ensimmäisen kerran Darfurin konfliktin yhteydessä.

Tutkielmassa tarkastellaan suvereniteetin käyttöä konfliktien yhteydessä ja vielä niin, että näihin konflikteihin liittyy suojeluvastuun periaatteeseen ja interventioihin liittyvä diskurssi. Tähän pohjautuen olen rajannut aineiston niihin turvallisuusneuvoston kokouksiin, joissa on käsitelty sellaisia konflikteja, joihin interventio ja suojeluvastuun periaate oleellisesti liittyvät. Tarkasteltavaksi olen valikoinut Darfurin ja Libyan konfliktit, joiden yhteydessä tehtiin interventio. Lisäksi tarkastelen Syyrian sisällissotaan liittyvää keskustelua, sillä Syyriaan ei julkisesta keskustelusta huolimatta ole tehty interventiota Sen sijaan intervention tarpeellisuudesta on keskusteltu jo lähes vuosikymmenen verran turvallisuusneuvostossa.

Tutkielmani laajuuden ja sen aineistohallinnan kannalta olen päättänyt analyysini vuoteen 2015. Vuoden 2015 syyskuussa Venäjä teki ilman YK:n mandaattia oman intervention Syyriaan. Tämä interventio tuo uuden tason Syyrian konfliktin moniulotteisuuteen, jonka seurauksena olen katsonut vuoden 2015 toimivan luonnollisena päätepisteenä omalle analyysilleni.

Näillä rajauksilla saan riittävän kattavan aineiston suvereniteetin käsitteen analysoinnille. Aineistoon valikoidut konfliktit muodostavat myös jatkumon – Darfurin konflikti ja siitä annettu päätöslauselma 1706 vuodelta 2006, oli ensimmäinen maakohtainen

⁴⁷ Englanti, Ranska, Venäjä, Kiina, Arabia

⁴⁸ Schoenfeld, Mirco ym.(2019) ”The UN Security Council debates 1995-2017
Saatavilla <https://arxiv.org/abs/1906.10969> (luettu 10.11.2020)

päätöslauselma, jossa viitattiin suojeluvastuuperiaatteeseen. Vuoden 2011 päätöslauselmat 1970 ja 1973 Libyan tilanteeseen olivat Darfurin konfliktin jälkeen seuraavat maakohtaiset päätöslauselmat, joissa viitattiin suojeluvastuun periaatteeseen. Samalla 1973 oli ensimmäinen päätöslauselma, jonka pohjalta aloitettiin sotilaallinen interventio suojeluvastuun periaatteeseen nojaten.

Syyrian konfliktin puuttumisen tullessa ajankohtaiseksi asenteet olivat muuttuneet ja Libyan operaatioon viitattiin usein – varoittavana esimerkkinä. Esimerkiksi Gifkins tutkii suojeluvastuuretoriikkaa turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa hyödyntäen aineistonaan neuvotteluita, jotka ovat liittyneet Darfurin tilanteeseen ja vertaa niitä neuvotteluihin, joita käytiin Arabikevään aikana ja sen jälkeen Libyan yhteydessä.

Käsitteen käyttö erityisellä institutionaalisella areenalla, kuten parlamentissa, yleiskokouksessa tai turvallisuusneuvoston kokouksessa, tarjoaa kontekstin, jonka puitteissa on mahdollista tutkia sitä, miten käsitettä käytetään tietoisesti poliittisiin tarkoituksiin.⁴⁹ Häkkinen ja Kaarkoski huomaavat tutkimuksessaan, että parlamentaaristen keskusteluiden keskeisestä asemasta huolimatta, keskusteluiden korpuksat ovat jääneet aiemmassa tutkimuksessa vähemmälle huomiolle. Heidän tutkimuksensa käsittelee suvereniteetin käsitettä Britannian parlamentissa, mutta olen kiinnittänyt samaan huomiota myös YK:n turvallisuusneuvostoa koskevan tutkimuksen osalta.

Tässä johdantoluvussa olen esitellyt tutkielmani aihetta, metodia ja aineistoa. Seuraavassa luvussa käyn läpi tarkemmin suvereniteettiä ja suojeluvastuuseen liittyvää kontekstia. Suvereniteetti ja puuttumattomuus nähdään kansainvälisen järjestelmän peruseriaatteina, joita ihmisoikeuksien vahvistuminen ja suojeluvastuu haastoivat. Luvussa kolme analysoin YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjojen pohjalta turvallisuusneuvostossa ilmentyvää käsitteellistä keskustelua suvereniteetistä. Lopuksi yhteenveto luvussa tarkastelen tiiviisti vastauksia tutkimuskysymyksiini ja esitän tämän tutkielman keskeiset havainnot suvereniteetin ja suojeluvastuun periaatteen käsitteiden käytöstä YK:n turvallisuusneuvoston kokouksissa.

⁴⁹ Häkkinen ja Kaarkoski, s. 57

2. Kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän peruskivet – suvereniteetti ja puuttumattomuuden periaate

Tässä luvussa käyn läpi kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestelmän kahta perusajatusta tai normia: suvereniteettia ja puuttumattomuuden periaatetta. Nämä kaksi normia muodostavat sen kansainvälisen järjestelmän, jossa valtiot tänä päivänä toimivat ja jonka pohjalle YK on rakentunut. Kylmän sodan jälkeiset kehityskulut ovat haastaneet näitä kahta ajatusta, kaikkein selkeimmin YK:n suojeluvastuuperiaatteen muodossa.

Puhutellessaan YK:n 54:ttä yleiskokousta syyskuussa 1999, silloinen pääsihteeri Kofi Annan reflektoi tulevan vuosisadan tulevaisuudenkuvia ja mahdollisuuksia inhimillisen turvallisuuden ja interventioiden saralla.

2.1 Suvereniteetti

Stanford Encyclopedia of Philosophy määrittelee suvereniteetin tiivistäen seuraavasti:

*”Sovereignty, though its meanings have varied across history, also has a core meaning, supreme authority within a territory. It is a modern notion of political authority. Historical variants can be understood along three dimensions — the holder of sovereignty, the absoluteness of sovereignty, and the internal and external dimensions of sovereignty. The state is the political institution in which sovereignty is embodied. An assemblage of states forms a sovereign states system.”*⁵⁰

⁵⁰ Philpott, Daniel (2016) *Sovereignty*, teoksessa Zalta, Edward N. (toim) *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Stanford University. Center for the Study of Language and Information. Saatavilla <https://plato.stanford.edu/entries/sovereignty/> (Katsottu 10.11.2020)

Suvereniteetin asema epämääräisenä käsitteenä on selvä aiheeseen liittyvässä tutkimuskirjallisuudessa. Suvereniteettiin liittyy lukuisia piilotettuja merkityksiä ja konnotaatioita absoluuttisista hallintomuodoista kansan suvereniteettiin valtioiden legitimaation pohjana. 2000-luvulla, jolloin suurin osa kansainvälisen yhteisön toimijoista on sitoutunut kansainväliseen oikeusnormistoon ja globaaleihin riippuvuussuhteisiin, suvereniteetti on saattanut tuntua lähes turhanpäiväiseltä käsitteeltä.⁵¹ Toisaalta, 2010-luvulla on nähty kaipuuta takaisin reaalipolitiikan aikaan, ja puhetta valtioiden suvereniteetin palauttamisesta kansainvälisiltä instituutioilta. Suvereniteetti on niin kiistanalainen käsite, että monien politiikan teoreetikkojen mukaan, niin muuntuvaisesta käsitteestä olisi luovuttava. Toistaiseksi näin ei ole kuitenkaan käynyt.⁵²

Yhden tulkintatavan mukaan, valtiot ovat nauttineet rikkomattomista oikeuksista itsemääräämiseen, puuttumattomuuteen ja itsenäisyyteen sisäisissä asioissa. Tätä perinteistä tarinaa suvereniteetista pitää esillä erilaisten kansainvälisten suhteiden tutkimuksen koulukuntien edustajat, ennen kaikkea realistit. Esimerkiksi englantilaisen koulukunnan edustaja Robert Jackson on yksi lukuisista, jotka pitävät oikeutta puuttumattomuuteen ajattomana ja loogisena seurauksena suvereniteetista.⁵³ Hän argumentoi, että suvereniteetin normatiivinen logiikka vaatii, että puuttumattomuus on yksi sen perusnormeista.⁵⁴

Realistien näkemys kansainvälisestä järjestelmästä nojaa vahvasti ulkoisen suvereniteetin ulottuvuuteen, jonka keskiössä on valtioiden pyrkimykset edistää omia etujaan tiukasti rajatuilla maantieteellisillä alueilla, jossa sota on politiikan väline ja puuttumattomuus on kansainvälisen lain perusta.⁵⁵

⁵¹ Kalmo ja Skinner, s. 1-2

⁵² Kalmo ja Skinner, s. 1–2.

⁵³ Glanville ja Asia, s. 234

⁵⁴ Jackson, Robert (1999) Sovereignty in World Politics: A Glance at the Conceptual and Historical Landscape. *Political Studies*, 47:3, 431-456

⁵⁵ Raia Prokhovnik, (1996) ”Internal/external: The state of sovereignty”, *Contemporary Politics* 2:3 7–20,

Stephen Krasnerin realistinen argumentti perustuu ”Westfalenin suvereniteetin” staattiseen määrittelyyn, jossa ”fundamentaalin sääntö” on se, että valtioiden tulee olla puuttumatta muiden valtioiden sisäisiin asioihin.⁵⁶

Toisaalta Glanville ja Asia esittävät, ettei uskominen tähän ”Westfalenin tarinaan” ole varattu pelkästään realisteille, vaan myös jotkut konstruktivistiset teoreetikot puoltavat tätä perinteistä tarinaa, vaikka muuten painottaisivatkin suvereniteetin kontingenttia ja kiistanalaista ulottuvuutta. Esimerkkinä he esittävät Daniel Philpottin näkemyksen, jonka mukaan puuttumattomuus on sisältynyt valtiolliseen suvereniteettiin Westfalenin rauhasta asti, mutta tämä puuttumattomuuden oikeus on tullut kyseenalaistetuksi vasta kylmän sodan jälkeen, kun ajatus humanitaarisesta interventioista on saanut jalansijaa kansainvälisessä yhteisössä.⁵⁷

Klassinen suvereniteetin tulkinta alkoi menettää jalansijaansa mittavan demokratiakehityksen seurauksena. Vaikka demokratiakehityksen fokus oli valtioiden sisäisen politiikan muutoksessa, sen vaikutukset kansainvälisessä järjestelmässä ovat olleet nähtävillä kaikkein selkeimmillään toisen maailmansodan jälkeen. Siihen kuului pyrkimys muuttaa legitiimi poliittinen auktoriteetti kontrollista arvojen ja standardien ylläpidoksi.⁵⁸

Voidaan sanoa, että suvereniteetin käsite on poliittisen kamppailun tulos, joka ilmentää kamppailun voittajaosapuolen määritelmää.⁵⁹

Werner ja de Wilde ovat argumentoineet, että ymmärtääksemme suvereniteetin konseptia on hedelmällisempää tutkia sen erilaisia käyttötapoja kuin yrittää selvittää sen eri merkitysulottuvuuksia. Minkälaisessa kontekstissa vetoisuus suvereniteettiin ilmenee? Kenelle suvereniteetin vetoisuus on suunnattu? Minkälaisia normatiivisia rakenteita käytetään, kun legitimoidaan suvereniteettia? Toisaalta, minkälainen on suvereniteetin

⁵⁶ Glanville ja Asia, s. 234

⁵⁷ Glanville ja Asia., 2011

⁵⁸ Held, ”Law of States, Law of Peoples: Three Models of Sovereignty”.

⁵⁹ Negri, Antonio (2010) Sovereignty between government, exception and governance. Teoksessa Kalmo, Hent ja Skinner, Quentin (toim.) Sovereignty in Fragments, Cambridge University Press. 205-221

rooli normatiivisessa diskurssissa, jossa onnistunut vaatimus suvereniteetista, luo linkin suvereniteetin institutionaaliseen ulottuvuuteen sekä oikeuksiin ja velvollisuuksiin, jotka johdetaan tästä institutionaalisesta olemuksesta.⁶⁰

2.1.1 Suvereniteetti velvollisuutena

Suvereniteetti velvollisuutena tai suojeluvastuun periaate esitetään usein radikaaleina poikkeuksina suvereniteetin klassiseen tulkintatapaan, jossa suvereniteetti syntyi Westfalenin rauhassa ja siitä asti valtiot ovat nauttineet täysivaltaisesta itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta puuttumattomuuteen.⁶¹

Hyvään hallitsemiseen ja suvereeniuteen on kuitenkin kuulunut jo Hobbesin ajasta lähtien ajatus, että hallitseminen tapahtuu kansan parhaaksi, rauhan ja turvallisuuden edistäjänä.⁶²

YK:n peruskirja on itsessään esimerkki kansainvälisestä velvollisuudesta, jonka sen jäsenmaat ovat allekirjoittaessaan hyväksyneet.

Yksi näkökulma on, että, mahdollistaessaan YK:n jäsenyyden, kansainvälinen yhteisö hyväksyy valtion yhteisönsä vastuulliseksi jäseneksi muiden jäsenvaltioiden rinnalle. Toisaalta, allekirjoittaessaan peruskirjan valtio itse hyväksyy nämä jäsenyyden mukaan tuomat velvollisuudet. Tässä yhteydessä ei tapahdu suvereniteetin siirtoa, eikä suvereniteetin häviämistä. Sen sijaan *Responsibility to Protect* -raportin mukaan YK:n peruskirjan allekirjoituksessa tapahtuu uudelleenmäärittely – siirrytään suvereniteetista kontrollina suvereniteettiin velvollisuutena.⁶³

Suvereniteetin velvollisuusulottuvuudesta voidaan tunnistaa, että valtioiden viranomaiset ovat velvollisia suojelemaan kansalaisiaan, turvaamaan heidän elämänsä sekä edistämään kansalaistensa hyvinvointia. Kansalliset poliittiset auktoriteetit ovat vastuussa sisäisesti

⁶⁰ Kalmo ja Skinner, ”Introduction: a concept in fragments”.s. 7-8

⁶¹ Glanville ja Asia, The Antecedents of ”Sovereignty as Responsibility”. , s. 234

⁶² Pekonen, Kyösti (2003) Hallitseminen. Teoksessa Hyvärinen, Matti, Kurunmäki, Jussi, Palonen, Kari, Pulkkinen, Tuija ja Stenius, Henrik (toim.) Käsitteet Liikkeessä, Vastapaino, Tampere. s.122

⁶³ Evans ym., ”The Responsibility to Protect”.s.13

kansalaisilleen ja ulkoisesti kansainväliselle yhteisölle YK:n kautta. Yhä kasvava ihmisoikeuksien ja inhimillisen turvallisuuden painotus kansainvälisessä diskurssissa vahvistaa suvereniteetti velvollisuutena ajattelua.⁶⁴

Tässä yhteydessä suvereniteetti velvollisuutena -ajatuksen vahva linkki populaarisen suvereniteetin konseptiin on ilmeinen.

Responsibility to Protect -raportin mukaan, suvereniteettiin kuuluu kaksijakoinen velvollisuus. Velvollisuuden ulkoinen ulottuvuus velvoittaa kunnioittamaan muita maita siinä missä velvollisuuden sisäinen ulottuvuus velvoittaa kunnioittaa maan omalla alueella asuvien ihmisten perusoikeuksia. YK:n käytännön toimissa, suvereniteetista velvollisuutena on tullut vähimmäistaso hyvälle kansainvälisen yhteisön jäsenyydelle.⁶⁵

2.1.2 Suvereniteetti ja ihmisoikeudet – kolikon kaksi puolta

Populaarisen suvereniteetin teoriaan sisältyy kaksi potentiaalisesti keskenään ristiriitaista ajatusta. Ensimmäinen ajatus on, että kansalaisilla on oikeus hallita itse itseään vapaina ulkopuoliselta puuttumiselta. Toinen ajatus on, että näiden suvereenien ihmisten oikeudet ja vapaus on turvattava. Näiden ajatusten välinen ristiriita on selkeimmillään ollut kolonialisoinnin purkautumisessa muodostuneissa valtioissa. Kolonialismin vastustajat argumentoivat, että suvereeni itsenäisyys oli ihmisoikeus ja täten suvereeni itsenäisyys oli ehto ihmisoikeuksien toteutumiselle. Kävi kuitenkin ilmi, etteivät vasta kolonialismsista vapautuneet valtiot olleet kykeneväisiä suojelemaan näitä ihmisoikeuksia, vaikka kansainvälinen yhteisö näiden valtioiden suvereniteetin tunnustikin.⁶⁶

Kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän kehittyminen haastoi suvereniteetin oikeuksien ulottuvuutta. Monet kansainväliset sopimukset jättivät ihmisoikeuksien valvomisen valtioiden vastuulle, mutta osa, kuten YK:n yleissopimus joukkotuhontana pidettävän

⁶⁴ Evans ym., s. 12-14

⁶⁵ Evans ym., s. 7-8

⁶⁶ Glanville ja Asia, s. 247.

rikoksen ehkäisemiseksi ja rankaisemiseksi (1948)⁶⁷, viittasi suvereniteetin velvollisuuksien kansainväliseen ulottuvuuteen.⁶⁸

Jännitteet ihmisoikeuksien normien ja puuttumattomuuden normin välillä jäivät takalalle kylmän sodan aikana. Silloin vallalla ollut tulkinta suvereniteetin ja puuttumattomuuden periaatteista hidastivat ihmisoikeuksien edistämistä, mutta 1990-luvulla tultaessa ja Neuvostoliiton romahtaessa, kansainvälisen politiikan dynamiikka muuttui. Aiemmasta stagnaatiosta poiketen, YK:n turvallisuusneuvosto pystyi aktiivisemmin vastaamaan puuttumattomuuden ja ihmisoikeuksien välisiin jännitteisiin. Suvereniteetti velvollisuutena -konseptin kehittymistä kylmän sodan jälkeisinä vuosina voidaan tarkastella yrityksenä sovittaa suvereniteetin perimmäisen olemuksen ristiriitoja.⁶⁹

Suvereniteettiin velvollisuuksien sanallistamisen kehitys implikoi, että ihmisten oikeus itsehallintoon on riippuvainen heidän kyvystään suojella ihmisoikeuksia. Ihmisoikeuksien suojelussa epäonnistuminen johtaa luopumiseen puuttumattomuuden oikeudesta. Tämä voidaan tulkita suvereniteetin sääntöjen uudelleenkirjoitukseksi. Toisaalta se voidaan nähdä osaksi samaa historiallista jatkumoa, jossa amerikkalaiset ja ranskalaiset vallankumoukselliset vaativat itselleen suvereenia oikeuksia jo 1700-luvulla.⁷⁰

ICISS-komission raportti luonnehtii, että ihmisoikeuksien normiston kehittäminen ja edistäminen on ollut toisen maailman sodan jälkeen suurimpia kansainvälisen yhteisön saavutuksia. Vuoden 1948 Ihmisoikeussopimus ilmentää tätä ihmisoikeuksiin liittyvää poliittista ja oikeudellista konsensusta tuolta ajalta. Raportin mukaan on ollut nähtävissä muutos suvereenista oikeudesta kansainväliseen vastuuseen. Komission konsultaatioiden pohjalta selvisi, että jopa valtiot, jotka kaikkein tiukimmin puolustavat suvereniteetin rikkomattomuutta ja puuttumattomuuden periaatetta, hyväksyvät yleisesti, että tietyissä tapauksissa näihin normeihin on tehtävissä poikkeuksia. Tällaisten poikkeusten odotetaan

⁶⁷ Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide

⁶⁸ Glanville ja Asia, s. 248

⁶⁹ Glanville ja Asia, s. 248-249

⁷⁰ Glanville ja Asia, s. 248-249

olevan kuitenkin niin järjestyttävää, että ne “*shock the conscience of mankind*,”. Nämä tapaukset muodostuvat kirkkaasti uhaksi kansainväliselle turvallisuudelle, että sotilaallinen interventio on perusteltua.⁷¹

Se, että kansainvälinen laki tunnistaa sotarikokset, kansanmurhan ja rikokset ihmisyyttä vastaan on ollut merkittävää. Käänteentekevää tälle tunnistamiselle on ollut Nürnbergin oikeudenkäynti. Nürnbergin oikeudenkäynnissä määritettiin ensimmäistä kertaa historian aikana, että ihmisoikeuksia suojelevien kansainvälisten sopimusten ollessa ristiriidassa valtioiden kansallisen lainsäädännön kanssa, yksilöiden tulee vastustaa kansallista lainsäädäntöä. Myöhemmin myös moderni kansainvälinen lainsäädäntö on yleisesti noudattanut samaa linjausta kuin Nürnbergin oikeudenkäynti. Ruandan ja Jugoslavian tribunaalit ovat omalta osaltaan edistäneet myös merkittävästi sotarikoksia koskevan lainsäädännön uskottavuusvajeen kuromista umpeen.⁷²

2.2 Interventio ja suojeluvastuu

Yhdistyneet kansakunnat, YK, on merkittävä ylikansallinen organisaatio, joka toimii maailmanrauhan edistäjänä. Kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistäminen on edelleen järjestön keskeisin tehtävä.

YK:n turvallisuusneuvosto perustettiin näiden tavoitteiden toteuttamiseksi. Turvallisuusneuvoston ensisijainen tehtävä on peruskirjan 24. artiklassa määritelty niin, että sillä on ensisijainen vastuu kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämisessä.⁷³ Sen tulee tutkia kansainvälistä rauhaa hiertäviä tilanteita, arvioida uhkia ja päättää niihin reagoimisesta. Ensisijaisesti kannustetaan paikallisten kiistojen rauhanomaiseen ratkaisuun, mutta tarvittaessa turvallisuusneuvosto voi päättää myös voimakeinojen käytöstä, jos kriisi laajenee kansainvälistä turvallisuutta uhkaavaksi tilanteeksi. Turvallisuusneuvosto käynnistää myös kaikki YK:n rauhanturvaoperaatiot.

⁷¹ Evans ym., ”The Responsibility to Protect”. s. 14

⁷² Held.

⁷³ *The Charter of the United Nations*. 1945. luku 5, artikla 24

Kansainvälisen oikeuden näkökulmasta turvallisuusneuvosto on maailman merkittävin auktoriteetti päätettäessä voimankäytön oikeutuksesta.⁷⁴

YK:n rauhanturvaoperaatiot ovat keskeisiä kansainvälisen yhteisön yrityksille edistää rauhaa ja turvallisuutta. YK:n peruskirja ei tunne rauhanturvatoimintaa suoraan käsitteenä, mutta YK:n ensimmäisen rauhanturvaoperaation *United Nations Truce Supervision Organization* (UNTSO) voidaan katsoa käynnistyneen 1948.⁷⁵ Vuosien saatossa YK:n rauhanturvatoiminta on kehittynyt vastaamaan uudenlaisten konfliktien aiheuttamia muutoksia. YK:n rauhanturvatoiminta syntyi ja kehittyi kylmän sodan aikana, jolloin sen mahdollisuudet toimia olivat hyvin rajalliset johtuen turvallisuusneuvoston kokoonpanosta ja suurvaltakamppailun luomista rajoitteista.⁷⁶ Tästä johtuen kylmän sodan päättyessä YK:n rauhanturvatoiminta ei kyennyt reagoimaan kunnolla 1990-luvun valtaviin humanitaarisiin katastrofeihin niin Ruandassa kuin Balkanillaakaan.

YK:n rauhanturvatoimintaa ohjaa kolme perusperiaatetta: 1) osapuolten suostumus, 2) puolueettomuus ja 3) voimankäyttö ainoastaan itsepuolustukseksi tai mandaatin puolustukseksi. Jotta YK voi käynnistää rauhanturvaoperaation on oltava rauha jota turvata. Tämän ongelman ratkaisemiseksi on YK:ssa esitetty käsite rauhaanpakottamisesta, joka sallii voimakkaamman voimankäytön kuin perinteisissä rauhanturvaoperaatioissa. Rauhaanpakottaminen on kiistelty käsite myös YK:n sisällä, ja käsitteeseen liittyvä problematiikka on hyvin samankaltaista humanitaariseen interventioon liittyvän ongelmallisuuden kanssa.

Humanitaarinen interventio voidaan määritellä ”pakottavana sotilaallisena toimintana tai sotilaallisen toiminnan uhkauksella yhden tai useamman valtion taholta toista valtioita kohtaan, ilman kyseisen kohteena olevan valtion lupaa, jonka päämääränä on siviilien laajamittaisen kärsimyksen tai kuolemien ehkäisy”. Aidan Hehir määrittelee humanitaarista väliintuloa valtioiden tai ei-valtiollisten toimijoiden sotilaallisena

⁷⁴ YK:n turvallisuusneuvosto, YK-liiton verkkosivut www.ykliitto.fi/tietoa-yksta/turvallisuusneuvosto (Luettu 10.11.2020)

⁷⁵ United Nations Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org> (Luettu 10.11.2020)

⁷⁶ NATO – Crisis management. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm (Luettu 10.11.2020)

toimintana, joka on oikeutettua tiettyyn pisteeseen asti, humanitaarisista syistä.⁷⁷ Käsitteys humanitaarisista syistä ei ole kiveen hakattu, vain yhdellä tavalla ymmärrettävä asia, joka tuokin humanitaariseen interventioon ristiriitaisen ulottuvuuden.

Anthony Lang käsittelee teoksessaan *Agency and Ethics: The Politics of Military Intervention* intervention politiikkaa. Intervention hän määrittelee pitkälti samalla tavalla kuin yllä on esitetty. Langin määritelmään interventiosta kuuluu lisäksi se, ettei siinä julisteta sotaa sille valtiolle, johon interventio tehdään.⁷⁸

Teoksessa *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies* määritellään, että humanitaarinen interventio on kahta tarkoitusta varten: perusihmisoikeuksien turvaamiseksi ja hätäavun antamiseksi. Kirjan mukaan humanitaarinen interventio voi olla myös ei-sotilaallista, esimerkiksi hätäavun, kuten taloudellisen tuen, lääkkeiden ja ruuan välittämistä kriisialueelle sodan tai luonnonkatastrofin aiheuttamista tuhoista selviämiseksi. Kirjan tekijöiden mukaan humanitaarinen väliintulo voi olla myös ihmisoikeuksien edistämistä diplomatian tai sanktioiden keinoin.⁷⁹

Peter Hilpold esittää, että tietyt tekijät vaikuttavat nykypäivänä siihen, että valtiot ryhtyvät humanitaarisiin interventioihin. Näitä tekijöitä on hänen mukaansa

- Ymmärrys ihmisoikeuksista
- Kehittyneiden viestintäkanavien tarjoama mahdollisuus saada tieto kaukanakin tapahtuvista ihmisoikeusrikkomuksista
- Sodankäyntiin liittyvän teknologian kehitys, joka mahdollistaa operaatiot pitkienkin matkojen päässä.⁸⁰

⁷⁷ Iyi., 2016 s.44

⁷⁸ Lang, Anthony F. (2002) *Agency and Ethics: The Politics of Military Intervention*. (Albany: State University of New York Press.

⁷⁹ Baylis, John, Colin S. Gray, and James J. Wirtz. *Strategy in the Contemporary World: An Introduction to Strategic Studies*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2016. s. 287

⁸⁰ Peter Hilpold, *Responsibility to Protect : A New Paradigm of International Law?*, toim. Peter Hilpold (Brill Nijhoff, 2015)., 2015

Humanitaarinen väliintulo siis voidaan ymmärtää sisältävän sotilaallisen voiman käyttöä tai sen uhkaa, ja sen tarkoituksena on suojella kohdevaltion siviilejä laajamittaisilta ihmisoikeuksien loukkauksilta, ja sen tapahtuvan ilman kohdevaltion hallinnon lupaa.⁸¹ Nykypäivän esimerkkinä tällaisesta humanitaarisesta väliintulosta voidaan pitää YK:n valtuuttamaa NATO-operaatiota Libyassa. Muita esimerkkejä ovat esimerkiksi operaatio Kosovossa 1990-luvulla.

Interventiot, olivat ne humanitaarisia, sotilaallisia tai diplomaattisia painostuskeinoja, haastavat aina valtion suvereniteetin perusperiaatetta. Intervention voidaan nähdä katkaisevan valtion vaateen suvereniteettiin – ainakin hetkellisesti. Tämä suvereniteetin vaateen katkaisu tapahtuu kuitenkin vain *de facto* intervention ja sen jatkotoimenpiteiden ajaksi, mutta ei *de jure*. ICISS-komissio antaa raportissaan esimerkkinä edellä mainitun kaltaisesta suvereniteetin hetkellisestä menettämisestä, kun Jugoslavia menetti suvereniteettinsa *de facto* Kosovon alueella, mutta se ei menettänyt sitä *de jure*. Sotilaallisen intervention tarkoitus on vakauttaa ja tukea hallintoa suhteessa valtion suvereniteettiin, ei heikentää suvereniteettia.⁸²

Suojeluvastuun periaate tarkoittaa kansainvälistä velvoitetta puolustaa aluetta laillisesti hallitseva valtio ei niitä kykene turvaamaan. Suojeluvastuuperiaate on suunnattu eritoten suurien humanitääristen kriisien, kansanmurhien ja ihmisyyttä yksilöitä sielläkin, missä vastaan olevien rikosten ratkaisemiseksi ja ehkäisemiksi. Tällaisen tapahtuman sattuessa, YK:n turvallisuusneuvosto arvioi tilanteen ja siihen liittyvät mahdolliset toimet, ja pysyviä jäsenmaita kehoitetaan olemaan käyttämästä veto-oikeuttaan.⁸³ Suojeluvastuun periaate korostaa yksilön oikeuksia valtion oikeuksien sijaan, ja periaatteen mukaan valtion suvereniteettiin voidaan puuttua, jos jokin valtio ei täytä sille kuuluvia kansalaisten suojeluun liittyviä velvollisuuksiaan.

Suojeluvastuu koostuu kolmesta velvollisuuden pylväästä:

1. Jokaisella valtiolla on vastuu suojella kansalaisiaan rikoksilta ihmisyyttä vastaan.

⁸¹ Iyi, *Humanitarian Intervention and the AU-ECOWAS Intervention Treaties Under International Law.*, s.44

⁸² Evans ym., ”The Responsibility to Protect”, 2001, s. 44

⁸³ Hilpold, 60-122

2. Kansainvälisellä yhteisöllä on velvollisuus rohkaista ja auttaa muita valtioita täyttämään ensiksi mainittu velvollisuus.
3. Jos valtio epäonnistuu väestönsä suojelussa, kansainvälisen yhteisön pitää olla valmis aloittamaan sopivat kollektiiviset toimet YK:n peruskirjan mukaisesti⁸⁴

Humanitaarinen interventio on käsitteenä suhteellisen uusi ja sen ymmärtämistä vaikeuttaa muun muassa se, että konseptin olemassaolon aikana sitä on käytetty kuvaamaan hyvinkin erilaisia tilanteita.⁸⁵

3. Suvereniteetti turvallisuusneuvostossa – tapaustutkimukset

Edellisessä luvussa tarkastelin suvereniteetin käsitteeseen liittyvää monitulkintaisuutta sekä sitä, miten suojeluvastuu ja interventiot ovat haastaneet suvereniteetin tulkintaa etenkin kylmän sodan jälkeisessä kansainvälisessä yhteisössä. Aiempaa tutkimuskirjallisuutta sekä ICISS-komission raporttia hyödyntäen on voitu kartoittaa sitä historiallista kontekstia, jota vasten analysoin YK:n turvallisuusneuvoston keskusteluja Darfurin, Libyan ja Syyrian konflikteista ja näiden keskusteluiden ilmentämää suvereniteetti-termin käyttöä.

Tässä luvussa analysoin sitä, miten suvereniteetti on ymmärretty YK:n turvallisuusneuvostossa Darfurin, Libyan ja Syyrian konfliktien yhteydessä.

Olen kerännyt tutkielmassa käytettävän aineiston Harvardin Dataversestä, johon on koottu kaikki YK:n turvallisuusneuvoston avoimista kokouksista saatavilla olevat puheenvuorot.

⁸⁴ Global Centre for the Responsibility to Protect: About R2P www.globalr2p.org/what-is-r2p/ (Luettu 10.11.2020)

⁸⁵ Iyi, *Humanitarian Intervention and the AU-ECOWAS Intervention Treaties Under International Law*. s. 43

Harvardin Dataversestä on saatavilla koko YK:n turvallisuusneuvoston kokousten puheenvuorojen korpus. Schoenfeld, Eckhard, Patz ja Meegdenburg ovat koostaneet kaikista avoimista .pdf -dokumenteista aineiston, jossa kaikki puheenvuorot on eritelty ja muutettu sellaiseen muotoon, josta ne ovat helposti hyödynnettävissä erilaisiin kvalitatiivisiin ja kvantitatiivisiin tekstianalyysihin.⁸⁶

Korpuksen muodostamista varten he ovat erotelleet .pdf -dokumenteista kaikki yli 65 000 puheenvuoroa, jotka turvallisuusneuvostossa pidettiin vuosina 1995-2017. Korpus on päivitetty sen jälkeen sisältämään vielä kaikki puheenvuorot vuoteen 2019 asti. Tämän lisäksi he ovat tehneet tilastollista analyysiä puheista ja niiden metadatasta, sekä tarkastelleet aineistoa suhteessa ajankohtaiseen tutkimukseen turvallisuusneuvostosta.

Hyödynnän omassa tutkielmassani yllä esiteltyä korpusta turvallisuusneuvoston puheenvuoroista. Kaikki puheenvuorot sisältävästä korpuksesta olen hakenut vuodesta 2006 alkaen ne puheenvuorot, jotka sisältävät sanan ”*sovereign*” tai ”*sovereignty*”. Näistä puheenvuoroista on vielä tämän jälkeen rajattu analysoitavaksi ne, jotka käsittelevät Darfurin, Libyan ja Syyrian kriisejä. Kokonaisuudessaan analysoitavia kokouksia oli 124, joista aineistoon kertyi 444 puheenvuoroa. Kaiken kaikkiaan aineistossa esiintyi termi *sovereign* tai *sovereignty* 539 kertaa.

Analyysiä varten siirsin puheenvuorot Atlas.Ti -ohjelmaan, joka on laadulliseen tekstinanalyysiin tarkoitettu ohjelma. Aineiston siirtämisen jälkeen aineisto on koodattu. Aluksi olen määritellyt koodit puheenvuoroja pitävälle maille – aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella on oletettavaa, että pysyvät jäsenmaat (P5), eli Iso-Britannia, Kiina, Ranska, Venäjä ja Yhdysvallat, pitävät enemmän ja useammin puheenvuoroja. Tähän perustuen olen eritellyt ne omaksi ryhmäkseen. Pysyvillä jäsenmailla on myös mahdollisuus käyttää veto-oikeutta turvallisuusneuvoston päätöslauselmiin ja siten vaikuttaa vahvasti siihen, minkälaisia päätöksiä turvallisuusneuvostossa tehdään tai ollaan tekemättä.

Schian tuo artikkelissaan esille pysyvien jäsenmaiden vaikutusvallan myös päätöksentekoprosessissa ja siinä, miten ylipäättään turvallisuusneuvoston kokouksiin saatetaan asioita päätettäväksi. Turvallisuusneuvoston pysyvät jäsenmaat veto-

⁸⁶ Schoenfeld ym., The UN Security Council debates 1995-2017.

oikeuksineen ovat myös harjaantuneet vallankäyttöön epämuodollisissa tilanteissa – kun taustalla on vuosikymmenien kokemus neuvoston toiminnasta sen kaikkine nyansseineen, on vaihtuvien jäsenmaiden edustajien vaikea pysyä mukana. Tämä näkökulma toistuu myös muissa turvallisuusneuvostoon liittyvissä tutkimuksissa, joissa pysyvät jäsenmaat ja niiden puheenvuorot ja äänestyskäyttäytyminen erotetaan usein omaksi tutkimuskohdaksi.⁸⁷

Pysyvien jäsenmaiden sisällä on myös hajontaa siinä, miten ne suhtautuvat interventioihin. Esimerkiksi Venäjä ja Kiina ovat suhtautuneet paljon kriittisemmin Syyrian tehtävään interventioon verrattuna esimerkiksi Iso-Britanniaan tai Ranskaan. Iso-Britannia ja Ranska ovat myös yleisimmin turvallisuusneuvostossa voimakkaasti puolustaneet ihmisoikeuksia ja humanitaarisia interventioita, kuten Gifkins tuo esille omassa tutkimuksessaan.⁸⁸

Toiseksi ryhmäksi olen eritellyt EU-maat, sillä ne toimivat usein yhteistyössä YK:n eri toimielimissä, kuten myös turvallisuusneuvostossa. Monissa puheenvuoroissa tämä yhdessä toimiminen tuodaankin esille, kuten Ranskan edustajan puheenvuorossa:

“France associates itself with the statement to be made by the head of the European Union delegation.”⁸⁹

Tai kuten delegaation johtajan puheenvuorossa kokouksessa S/PV.6816 tuodaan ilmi:

“I have the honor to speak on behalf of the European Union (EU). The acceding country Croatia; the candidate countries the former Yugoslav Republic of Macedonia and Montenegro; the countries of the Stabilization and Association Process and potential candidates Albania and Bosnia and Herzegovina; as well as Ukraine and the Republic of Moldova, align themselves with this statement.”⁹⁰

⁸⁷ Schia, ”Horseshoe and Catwalk: Power, Complexity and Consensus-Making in the United Nations Security Council”.

⁸⁸ Gifkins, ”R2P in the UN Security Council: Darfur, Libya and beyond”.

⁸⁹ Mr. Araud(France) S/PV 6757, 2012

⁹⁰ Mr. Mayer Harting, S/PV.6816 Resumption 1. 20120

Yllä esittelemieni ryhmien lisäksi olen kokenut tarpeelliseksi vielä eritellä konfliktissa olevien maiden edustajien puheenvuorot omaksi ryhmäkseen, ja Arabiliiton jäsenmaiden puheenvuorot omaksi ryhmäkseen. Tutkielmani kannalta on relevanttia järjestellä puheenvuoroja laajempien ryhmien mukaan yksittäisten maiden sijasta, sillä useimmat maat istuvat turvallisuusneuvostossa vain kaksi vuotta. Tällöin niiden puheenvuorojen sisältämien muutosten seuraaminen on katkonaista, sillä kuitenkin verrattain lyhyellä tarkasteluperiodilla ei yksi maa välttämättä esiinny useammalla kaksivuotiskaudella. Arabiliiton olen eritellyt omana ryhmänä kahdesta syystä. Ensimmäiseksi, koska kaikki kolme konfliktissa ollutta maata, Sudan, Libya ja Syyria ovat Arabiliiton jäsenmait. Ja toiseksi, koska konfliktien ratkaisemiseksi alueelliset organisaatiot ovat keskeisessä asemassa. Myös Arabiliitolla on paikoitellen ollut oma edustaja kokouksissa paikalla, kuten EU:llakin.

Loput maat olen jaotellut niiden maantieteellisten ryhmien mukaan, joiden perusteella turvallisuusneuvoston vaihtuvat jäsenet valitaan. Näitä ryhmiä on viisi.⁹¹

Vaikka suurin osa kokouksista, etenkin Sudanin ja Libyan kohdalla, on käsitellyt lähes yksinomaan näiden maiden ja konfliktien tilanteita, osassa kokouksista on käsitelty joko jonkin alueen tilannetta laajemmin tai useampien maiden tilanteita kerralla. Suurin osa Syyrian konfliktista käytävästä keskustelusta on käyty nimenomaan näissä laajempia alueita käsittelevissä kokouksissa. Yleensä näissä kokouksissa on tarkasteltu yleisesti Lähi-idän tilannetta. Jos suvereniteetista on puhuttu selkeästi jonkun toisen maan tilanteen yhteydessä, olen jättänyt nämä maininnat omasta analyysistäni pois. Näitä ovat käytännössä olleet keskustelut Palestiinan ja Israelin tilanteesta. Jos sen sijaan puheenvuoro ja sen *suvereniteetti* maininnat ovat liittyneet laajemmin alueeseen, kuten temaattisessa keskustelussa Lähi-idän tilanteesta, olen tapauskohtaisesti sisällyttänyt niitä analyysiin.

⁹¹ Turvallisuusneuvoston vaihtuvien jäsenmaiden maantieteelliset ryhmät ovat African group, (3 vaihtuvaa jäsentä), Asia-Pacific Group, Eastern European Group (1 vaihtuva jäsen), Latin American and Caribbean Group (2 vaihtuvaa jäsentä), Western European and others Group (2 vaihtuvaa jäsentä)

Turvallisuusneuvoston kokousten jakaminen temaattisiin kokouksiin ja maakohtaisiin kokouksiin on ollut käytössä vasta 2000-luvulta eteenpäin. Tällaisen jaon käyttöönotto voidaan nähdä muutoksena perinteisessä turvallisuusajattelussa, jossa haastetaan puhtaan sotilaallisia lähestymistapoja turvallisuusneuvostossa käsiteltäviin aiheisiin.⁹²

3.1 Konfliktien taustaa

Darfurin konfliktin voidaan katsoa alkaneen vuonna 2003, joskin sen juuret ulottuvat pitkälle historiaan. Maaliskuussa 2003, YK:n Sudanin humanitaaristen asioiden koordinaattori, Mukesh Kapila, varoitti Darfurin ja Ruandan konfliktin samankaltaisuuksista. On huomionarvoista, että Darfurin konflikti oli vaatinut jo lähes kaksi kolmasosaa uhreistaan, ennen kuin se saavutti kansainvälisen yhteisön laajemman huomion vuonna 2005. Maaliskuussa 2005 YK valtuutti rauhanturvaoperaation *United Nations Mission in Sudan* (UNMIS), Darfuriin päätöslauselmalla 1590. Elokuussa 2006 YK:n päätöslauselma 1706 oli suunnattu laajentamaan UNMIS:n mandaattia ja kokoa. Se oli myös ensimmäinen maakohtainen päätöslauselma, jossa viitattiin vuoden 2005 *World Summitin* kappaleisiin 138-139, eli suojeluvastuun periaatteeseen. Päätöslauselma jäi kuitenkin tyngäksi, sillä se ei koskaan saanut Sudanin hallituksen hyväksyntää – kohdemaan hyväksyntä on peruseriaatteita YK:n rauhanturvaoperaatioille. Vuonna 2007 YK:ssa ehdotettiin UNMIS:n yhdistämistä Afrikan Unionin missioon muodostaen *United Nations – African Union Hybrid Operation in Darfur* (UNAMID). UNAMID:n mandaattia on laajennettu myöhemmin vuonna 2010 ja uudestaan vuonna 2013.⁹³

Libyan konflikti, päinvastaisesti kuin Darfurin konflikti, sai kansainvälisen yhteisön ja YK:n huomion nopeasti. Sitä onkin pidetty monissa yhteyksissä selkeänä esimerkkinä siitä, millainen on oikea-aikainen ja määrätietoinen reaktio, joka suojeluvastuun periaatteen hengessä pitäisi tapahtua. Helmikuussa 2011 kansalaiset alkoivat protestoida

⁹² Xavier do Monte, 669-686

⁹³ Responsibility to Protect, Crisis in Darfur.
<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-darfur> (Luettu 5.10.2020)

Libyan hallitsijaa Muammar Gaddafia ja hänen 41- vuotta kestänyttä regiimiä vastaan. Protestit olivat osa Arabikevään 2011 laajoja liikehdintöjä eri maissa. Libyan hallituksen reaktio oli jyrkkä ja väkivaltainen. Kansainvälinen yhteisö pyrki painostamaan Libyan hallitusta luopumaan rajuista toimistaan erilaisin poliittisin, taloudellisin ja sotilaallisin keinoin. Kun Gaddafin regimin aikomus kansansa murhasta kävi ilmeiseksi ja valtion velvollisuus suojella omaa kansaansa näin laiminlyödyksi, kansainvälinen yhteisö reagoi nopeasti.⁹⁴

YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1970 hyväksyttiin yksimielisesti helmikuussa 2011. Se viittasi Libyan ”vastuuseen suojella” ja oli täten ensimmäinen vuoden 2006 Darfurin konfliktin jälkeinen päätöslauselma, jossa suojeluvastuuseen viitattiin. Päätöslauselma 1970 sisälsi pääosin poliittisia ja taloudellisia pakotekeinoja. Sen sijaan päätöslauselma 1973, joka hyväksyttiin maaliskuussa 2011, valtuutti jäsenmaat, yhteistyössä YK:n kanssa, ottamaan käyttöön ”kaikki mahdolliset keinot” siviilien suojelemiseksi ja asetti Libyan ilmatilaan lentokiellon.⁹⁵ Päätöslauselman äänestämisestä pidättäytyivät Kiina, Venäjä, Intia, Brasilia sekä Saksa.

Tämän päätöslauselman myötä NATO aloitti mission Libyassa valvoen sen ylle asetettua lentokieltoa. Libyan konflikti päättyi lopulta lokakuussa 2011 Gaddafin regimin kukistumiseen. Vaikka Libyan konfliktia, ja siihen reagoimista, pidetään monelta osin siis esimerkkinä siitä, miten joukkomittaisten julmuusrikoksien uhan edessä on toimittava ripeästi, jätti konfliktiin puuttuminen ja etenkin NATO:n toimet, paljon ristiriitaisuuksia ratkottavaksi. Tämän on nähty hankaloittaneen suojeluvastuuperiaatteen implementoimista myöhemmissä tilanteissa huomattavasti.⁹⁶ Oikeutetun sodan teoriaan viitaten, voidaan ajatella, että Libyan intervention *jus ad bellum*, kestää kriittistä tarkastelua, mutta *jus in bello* ei toteutunut.

⁹⁴ Responsibility to Protect, Crisis in Libya.

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-libya> (Luettu 5.10.2020)

⁹⁵ No-fly zone

⁹⁶ Responsibility to Protect, Crisis in Libya.

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-libya> (5.10.2020)

Syyrian kriisin alkuna olivat niin ikään kevään 2011 protestit, joissa vaadittiin poliittisten vankien vapauttamista. Kansalliset turvajoukot vastasivat rauhanomaisiin mielenosoituksiin nopeasti ja brutaalisti. Pyynnöistä huolimatta, presidentti Bashar al-Assadin regiimi ei rajoittanut hyökkäyksiä protestoijia vastaan. Konfliktin eskaloituessa myös al-Assadin vastustajat alkoivat turvautua väkivaltaan ja järjestäytymään, muodostaen erilaisia oppositiorhmittymiä, kuten *Syrian National Council* (SNC) ja *Free Syrian Army* (FSA). Kun väkivalta hallituksen ja opposition edustajien välillä lisääntyi, kohdistui siviileihin väkivaltaa molempien osapuolten taholta.⁹⁷

Kansainvälinen yhteisö oli hitaampi reagoimaan Syyrian tilanteeseen kuin Libyan konfliktiin. Alueelliset toimijat, kuten Arabiliitto, epäröivät reagoinnin suhteen, eikä YK:n turvallisuusneuvosto kyennyt löytämään konsensusta sen suhteen, miten konfliktiin olisi reagoitava väkivaltaisuuksien päättämiseksi. Lopulta lähes vuoden Syyriassa kestäneiden taisteluiden jälkeen YK:n entinen pääsihteeri Kofi Annan nimitettiin YK:n ja Arabiliiton yhteiseksi erityislähettilääksi⁹⁸ helmikuussa 2012. Vaikka Annan laati nopeasti kuuden kohdan rauhanohjelman, sopimus ei onnistunut lopettamaan väkivaltaisuuksia, jotka olivat tuohon mennessä laajentuneet täysimittaiseksi sisällissodaksi. Syyrian tilannetta monimutkaisti entisestään lukuisten terroristiryhmien, kuten ISILin mukana olo. Syyrian hallitusta vastustaneet vallankumoukselliset ryhmät ovat taistelleet myös keskenään.⁹⁹

Elokuussa 2013 kävi ilmeiseksi, että al-Assadin hallitus oli käyttänyt kemiallisia aseita maansa siviiliväestöä vastaan. Lukuisat kuvat ja videot tapahtuma-alueilta näyttivät, miten suuri määrä lapsia oli joutunut uhreiksi Ghoutassa. Monet toimijat niin Syyrian

⁹⁷ Responsibility to Protect, Crisis in Libya.

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria> (5.10.2020)

⁹⁸ Joint Special Envoy

⁹⁹ Responsibility to Protect, Crisis in Syria.

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria> (luettu 5.10.2020)

sisältä kuin ulkopuolelta tuomitsivat Syyrian valtion ja kansainvälisen yhteisön epäonnistumisesta Syyrian siviiliväestön suojelussa.¹⁰⁰

Etenkin vuoden 2013 kemiallisen iskun jälkeen monet maat nostivat esiin tarpeen sotilaalliselle interventiolle Syyriassa. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Vuonna 2012, ICISS-komission puheenjohtaja Gareth Evans kirjoitti turvallisuusneuvoston saavuttaneen uuden pohjan sen kykenemättömyydessä ottaa käyttöön edes aseettomia pakotekeinoja, kuten sanktioita tai embargoa. Evans liittää ”konsensuksen haihtumisen” nimenomaisesti NATOn johtamaan Libyan operaatioon.¹⁰¹

Taulukossa 1 on nähtävillä, miten suvereniteetin havainnot jakautuivat käsiteltävien konfliktien välillä.

¹⁰⁰ Responsibility to Protect, Crisis in Syria
<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria> (luettu 5.10.2020)

¹⁰¹ Gareth Evansin kootut puheet. <http://www.gevans.org/speeches/speech476.html> (Luettu 1.11.2020)

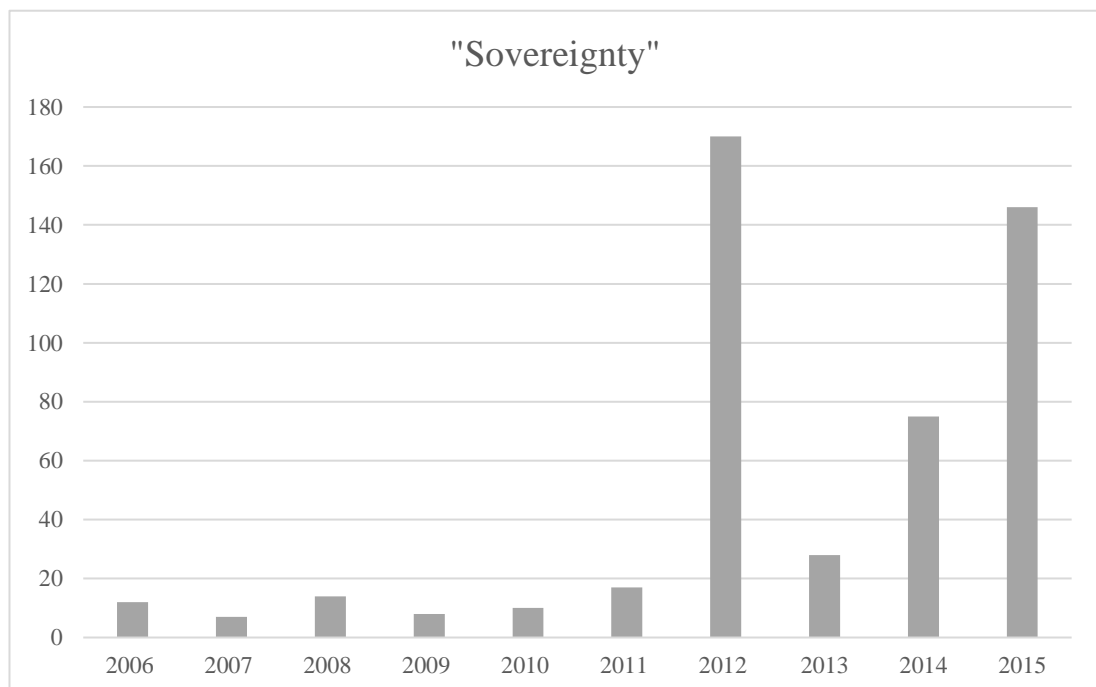
Taulukko 1. Suvereniteetin mainintojen jakautuminen konfliktien mukaan

	Sovereignty:
Darfur 43 kokousta	134
Libya 23 kokousta	61
Syria 53 kokousta	363
Yhteensä	558

Lähteet: YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjat, 2006-2015

Vuositasolla suvereniteetin maininnat jakautuvat kuvan 1 osoittamalla tavalla:

Kuva 1. Suvereniteetin ilmentyminen vuositasolla.

Lähteet: YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjat, 2006-2015

Kuvasta 1 voi huomata, että suvereniteetin mainintojen trendi on nouseva aineiston loppua kohden. Huomio kuitenkin kiinnittyy vuoteen 2012, jolloin suvereniteetin

maininnoissa on selkeä piikki. Tämän jälkeen mainintojen taso palautuu lähelle vuoden 2011 tasoa. Vuonna 2015 mainintojen määrässä tapahtuu taas suurempi nousu.

Tälle muutokselle voi olla lukuisia syitä. Darfurin ja Libyan kriiseistä on tutkielman aineistossa ollut ylipäättään vähemmän puheenvuoroja. Syyrian konfliktiin suhtautumiseen on vaikuttanut omalta osaltaan vuoden 2011 Libyan interventio ja NATO operaatio. 2011 syksyllä osa turvallisuusneuvoston maista huolestui Libyassa NATOn tekemistä pommituksista, jotka osuivat myös siviilikohteisiin. Tästä aiheutuen on monien tulkintojen suhteen suojeluvastuun periaatteen implementoiminen vaikeutunut, mikä voi näkyä suvereniteettiin liittyvän keskustelun lisääntymisenä Libyan jälkeisissä konflikteissa. Toisaalta, kun muistetaan turvallisuusneuvoston julkisiin kokouksiin liittyvä performatiivinen ulottuvuus, tätä suvereniteetti -kesustelun lisääntymistä voidaan tulkita myös niin, että Libyan kriisin jälkeisessä ajassa turvallisuusneuvoston jäsenet ovat halunneet viestiä suvereniteettiin ja suojeluvastuuseen liittyvää keskustelua ennen kaikkea turvallisuusneuvoston ulkopuolelle. Tällaisen tulkintatavan perusteellinen analysointi vaatisi kuitenkin laajemman kontekstin huomioimista, johon tämän tutkielman rajauksen puitteissa ei ole syytä lähteä.

Turvallisuusneuvoston kieli on pitkälti vakiintunutta, mutta ei staattista. Kuten Gifkins artikkelissaan osoittaa, myös turvallisuusneuvoston käyttämä kieli ja sen ilmentyminen päätöslauselmissa, muuttuu ajan kanssa, kuvaten aina niitä konventioita, jotka sillä hetkellä ovat hyväksyttäviä.¹⁰² Koska turvallisuusneuvostossa käytetty kieli on omalta osaltaan poliittisesti kiistanalaista, ja erilaisten konventioiden muuttuminen ”hyväksyttäväksi” kieleksi tapahtuu yleensä vasta useiden toistojen ja pitkällisten neuvotteluiden kautta, ovat muutokset ja kiistat myös *suvereniteetti* termin suhteen usein hienovaraisia.

¹⁰² Gifkins, ”R2P in the UN Security Council: Darfur, Libya and beyond”.

3.2 Ketkä puhuvat suvereniteetista

Miten puhe suvereniteetista jakautuu eri maiden puhujien kesken?

Taulukko 2. Maaryhmien puheenvuorojen jakautuminen konfliktien mukaan.

	Darfur 43	Libya 23	Syria 53	Yhteensä
Country: African Group	6	4	11	21
Country: Arab League	10	9	27	46
Country: Asia-Pacific Group	6	2	23	31
Country: Eastern European Group (EEG)	1	1	7	9
Country: EU	5	2	22	29
Country: in conflict	13	9	23	45
Country: Latin American and Caribbean Group (GRULAC)	4	2	29	35
Country: P5	12	8	43	63
Country: Western European and Others Group (WEAG)	2	1	1	4

Lähteet: YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjat, 2006-2015

Taulukossa 2 on nähtävillä, miten eri maaryhmien pitämät puheenvuorot jakautuivat käsiteltävien konfliktien välillä. On huomattava, että käytännössä ryhmä *Western European and Others Group* sisältää vain muutamien, EU:n ulkopuolisten maiden puheenvuoroja, sillä suuri osa tähän ryhmään kuuluvista maista on EU:n jäseniä. Myös osa *Eastern European Groupin* jäsenistä on luokiteltu EU:n alle.

Olen tarkastellut myös YK:n turvallisuusneuvoston puheenvuoroja maiden demokraattisuutta arvioiden. Demokratia on yksi YK:n perusarvoista, jonka keskeisiin ulottuvuuksiin kuuluvat ihmisoikeudet ja kansalaisvapaus.¹⁰³

ICISS-komission raportissa nostetaan esille, että valtiot, jotka arvottavat sisäistä rauhaa, sekä vahvaa ja itsenäistä kansalaisyhteiskuntaa, ovat todennäköisesti myös niitä valtioita, jotka kunnioittavat eniten ihmisoikeuksia.¹⁰⁴

Daniel Silanderin tutkimus taas tuo ilmi, että demokraattiset valtiot ovat päättäväisempiä ajaessaan periaatteita, jotka sisältyvät suojeluvastuun periaatteeseen verrattuna autoritäärisiin valtioihin. Libyan kriisi ja päätöslauselma 1973 ovat esimerkkejä siitä, miten keskeiset demokraattiset turvallisuusneuvoston jäsenvaltiot saivat aikaan ripeästi operaation puuttumaan autoritäärisen valtion ihmisoikeusloukkauksiin.¹⁰⁵

Edellä mainituista syistä johtuen on mielestäni relevanttia tarkastella, miten turvallisuusneuvoston jäsenten demokraattisuus vaikuttaa siihen, miten ne puhuvat suvereniteetista turvallisuusneuvoston kokouksissa.

Olen hyödyntänyt *Economist Intelligence Unitin (EIU) demokratiaindeksiä*¹⁰⁶ luokitelllessani maita niiden demokraattisuuden mukaan. EIU on ylläpitänyt jo vuodesta 2006 lähtien maailmanlaajuista demokratiaindeksiä. Se kattaa 165 itsenäistä valtiota ja lähes koko maapallon väestön. Demokratiaindeksiä mitataan viiden eri kategorian perusteella: vaalit ja pluralismi, toimiva hallinto, poliittinen osallisuus, poliittinen kulttuuri ja kansalaisten vapaudet.¹⁰⁷ Näiden kategorioiden pisteytyksiin perustuen maailman valtiot on jaettu neljään eri luokkaan: täydet demokratiat, osittaiset

¹⁰³ YK:n verkkosivut, Demokratia. <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/democracy/index.html> (Luettu 5.11.2020)

¹⁰⁴ Evans ym., ”The Responsibility to Protect”.

¹⁰⁵ Daniel Silander (2013) ”R2P - Principle and Practice? The UNSC on Libya”, *Journal of Applied Security Research* 8:2 (2013): 262–84.

¹⁰⁶ ”Democracy Index 2019 - A year of democratic setbacks and popular protest” (London, 2020).
<http://www.eiu.com/Handlers/WhitepaperHandler.ashx?fi=Democracy-Index-2019.pdf&mode=wp&campaignid=democracyindex2019>

¹⁰⁷ electoral process and pluralism; the functioning of government; political participation; political culture; and civil liberties.

demokratiat, hybridit regiimit ja autoritaariset regiimit.¹⁰⁸ Tämän EIU:n indeksin mukaan olen luokitellut maat demokraattisiin valtioihin (Full ja flawed democracy), hybridivaltioihin ja autoritäärisiin valtioihin.

Kaiken kattava tämä tekemäni demokratialuokittelu ei ole, sillä tarkastelemani puheenvuorot turvallisuusneuvostossa jakautuvat useille vuosille, joiden aikana maiden demokratiakehityksissä on saattanut tapahtua muutoksia. Tällaisenaan tämä luokittelu toimii enemmän suuntaa antavana kehikkona. Se auttaa tarkastelemaan myös aikaisemman tutkimuksen tuloksia siitä, että demokraattiset valtiot puolustaisivat ihmisoikeuksia enemmän kuin autoritaariset valtiot.

Taulukko 3. Suvereniteetti -termin jakautuminen maiden kesken, demokratiaindeksin mukaan

	Authoritarian regime	Democratic country	Hybrid regime
Sovereignty	216	75	41

Lähteet: YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjat, 2006-2015

Taulukosta 3 voidaan huomata, että eroja maiden välillä on silloin, kun maita luokitellaan niiden demokratiaindeksin mukaan. Autoritaariset maat mainitsevat suvereniteetti-termin keskimäärin 1,5 kertaa yhden puheenvuoron aikana, kun demokraattisilla mailla ja hybridi regiimien mailla vastaavat luvut ovat molemmissa ryhmissä 1,1.

Turvallisuusneuvoston jäsenet myös korostavat suvereniteettiin liittyen erilaisia asioita puheenvuoroissaan.

¹⁰⁸ “full democracy”, “flawed democracy”, “hybrid regime” or “authoritarian regime”

Taulukko 4. Suvereniteettiin liittyvien erilaisten koodien jakautuminen jäsenmaiden mukaan.

	Authoritarian regime	Democratic country	Hybrid regime
Sovereignty: as a part of international community	0	0	2
Sovereignty: as a right	3	0	0
Sovereignty: as framework	3	0	1
Sovereignty: as responsibility	0	2	0
Sovereignty: equality of States	6	0	0
Sovereignty: in the charter	6	0	0
Sovereignty: of the people	2	1	0
Sovereignty: of the state	15	3	0
Sovereignty: over resources, territory, weapons	6	2	0
Respect: for sovereignty	14	1	2

Lähteet: YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjat, 2006-2015

Taulukosta 4 voidaan huomata, että suoraan suvereniteettiin velvollisuutena on viitannut vain demokraattinen maa. Tämä tukee aikaisemmassa tutkimuksessa tehtyjä huomioita siitä, että demokraattiset ja liberaalit maat ovat ottaneet tämän konseptin omakseen helpommin kuin muut maat. Mainintojen määrä on kuitenkin sen verran pieni, että kovin kattavaa tulkintaa tästä havainnosta ei yksiselitteisesti pysty sanomaan.

Taulukosta 4 voidaan myös huomata, että autoritaariset maat puhuvat kuitenkin huomattavasti enemmän valtion suvereniteetista ja peräänkuuluttavat suvereniteetin kunnioittamista.

Myös turvallisuusneuvoston pysyvien jäsenmaiden välillä on eroja. Venäjä ja Kiina (P2) ovat käyttäneet enemmän puheenvuoroja turvallisuusneuvostossa, 41 puheenvuoroa 60:stä.

3.3 Suvereniteetti – kriteerit, käyttöyhteys ja arvottaminen

Quentin Skinnerin mukaan käsitteitä tutkittaessa on kiinnitettävä huomiota niiden kolmeen eri ulottuvuuteen: mitä termiin sisällytetään, missä yhteydessä sitä käytetään ja millaisia arvotuksia siihen liitetään.

Skinner on eritellyt kolme eri kriteeriä sille, miten käsitteiden merkitys voi muuttua. Ensimmäinen on, jos sanan tai ilmaisun normaalikäytön kriteerit muuttuvat, eli jos sen sovellusalue muuttuu. Toinen on, jos sanan viitealue tai oikean käytön merkitys muuttuu ja kolmas on, jos sen ilmaisemat arvot muuttuvat.¹⁰⁹

Aineistoon liittämistäni koodeista, suvereniteettiin liittyvät koodit voidaan jakaa karkeasti neljään eri tyyppiin. Nämä vastaavat erilaisiin suvereniteettiin liittyviin kysymyksiin. ”*Sovereignty as*” -koodit vastaavat tyypillisimmin suvereniteetin kriteereihin liittyviin kysymyksiin, kuten esimerkiksi ”*Sovereignty as a right*” tai ”*sovereignty as equality*”. ”*Sovereignty over*” -koodit liittyvät niin ikään suvereniteetin kriteereihin, esimerkiksi ”*Sovereignty over territory*” tai ”*sovereignty over weapons*”.

Käyttöyhteyteen ja viittausalaan liittyy sen sijaan esimerkiksi koodi ”*sovereignty of*”, joka vastaa kysymykseen siitä, kenellä suvereniteetti on. Tulkintani mukaan koodit, joihin sisältyy jokin suvereniteettiin liitetty attribuutti, kuten ”*National sovereignty*” tai ”*Principle of sovereignty*”, liittyvät useimmiten suvereniteetin käsitteen viittausalaan.

¹⁰⁹ Kurunmäki,

Aina ei ole selvää mihin tyyppiin suvereniteetin käyttö kuuluu. Tällöin olen tehnyt valinnan ottaen laajemman kontekstin huomioon. Esimerkiksi ”*sovereignty as equality*” voi ilmentää niin kriteeriä kuin viittausalaa, riippuen sen ilmentymisen laajemmasta kontekstista.

Suvereniteetin käsitteen purkaminen puheenvuoroista yksiselitteisesti sen kriteereiden, käyttöyhteyden ja arvottamisen välille on haastavaa. Monet puheenvuorot ilmentävätkin joko kahta, tai jopa kaikkia näitä ulottuvuuksia, kuten seuraava kohta Sudanin edustajan pitämästä puheenvuorosta osoittaa:

*“Furthermore, we would like to express our reservations about the provisions of the resolution that **compromise our sovereignty, which is guaranteed by the Charter of the United Nations.** The Sudan is a completely sovereign nation. We are committed to protecting our territory and our citizens. Resolution 1591 (2005) and subsequent resolutions that renewed the mandate of the Panel of Experts should not undermine our rights as a sovereign nation. We have the right to possess all tools to preserve and protect our national security, sovereignty and our citizens.”¹¹⁰*

Tässä puheenvuorossa suvereniteettiin liitettäviä eri kriteereihin liittyvät ilmauksia ovat: *sovereign nation, sovereignty guaranteed in the charter, rights as a sovereign nation, “We have the right to ... preserve and protect national security, sovereignty and citizens.”*

Ilmaisu ”*sovereignty in the charter*” liittyy suvereniteetin kriteerin siinä merkityksessä, että oikeus suvereniteettiin pohjaa yhteen kansainvälisen oikeuden yhteen korkeimmista sopimuksista, valtion suvereniteetin voidaan nähdä täyttyvän silloin kun se on täysivaltainen kansainvälisen yhteisön jäsen. Kansainvälisen yhteisön jäseneksi YK:n kontekstissa tullaan silloin, kun allekirjoitetaan YK:n peruskirja. Valtion suvereniteetti saa siis legitimaation YK:n peruskirjasta, ja kun valtio on suvereeni, se voi allekirjoittaa peruskirjan.

¹¹⁰ Mr. Hassan (Sudan) S/PV.7380, 2015. “Reports of the Secretary General on the Sudan and South Sudan”

”Sovereignty in the charter” voi olla myös suvereniteetin käsitteen viittausalaan liittyvä ilmaisu. YK:n peruskirjassa suvereniteettiin kuuluu velvollisuus kunnioittaa muiden valtioiden suvereniteettia. Esimerkiksi ICISS-raportissa nostetaan tämä esille.

Suvereniteetin arvottamiseen liittyy taas ilmaus: “the Sudan is a completely sovereign nation”, jossa adverbi “*completely*” tuo painokkuutta *suvereniteetin* merkitykseen ja viittaa suvereniteetin jakamattomuuteen, kun taas ilmaisu “*right to protect national security, sovereignty and our citizens*”, voi viitata hierarkian, joka liittyy kansallisen turvallisuuden, suvereniteetin ja siviilien suhteeseen.

Tutkiakseen suvereniteetin käsitteeseen liittyvää kiistaa turvallisuusneuvostossa, on hahmotettava tuon termin kriteeristö – mitä suvereniteettiin sisällytetään.

Kriteeristöön yhdistetyn kiistan keskiössä on Skinnerin mukaan se, nähdäänkö, tai ollaanko näkemättä, jokin kriteeri oleelliseksi, jotta se mahdollistaa arvolatautuneen termin oikean käytön. Esimerkkinä tämänkaltaisesta kiistasta Skinner antaa *taiteen* käsitteen. Hän esittää, että perinteisesti taiteen konseptiin kuuluu ajatus taidosta, jota tiateen tekemiseen vaaditaan. *Taiteen* konsepti on samalla vastakohta asioille, joilla on vain puhtaan käytännöllinen funktio.¹¹¹

Näkemykseni mukaan tätä lähestymistapaa voidaan soveltaa *suvereniteetin* termiin kysymällä, minkä kriteereiden on täytyttävä turvallisuusneuvoston toimijoiden puheessa jonkin asian saavuttaessa suvereniteetin. Toisin sanoen, mitä suvereniteetti on ja milloin joku, tai jokin, on suvereeni?

Käsitteen tutkimuksen kannalta on tärkeää myös tarkastella sen käyttöyhteyttä tai viittausalaa. Missä yhteyksissä suvereniteetti ilmenee?

Olen hahmotellut Skinnerin metodia mukaillen suvereniteetin käyttöyhteyteen tai viittausalaan liittyvän kysymyksenasettelun seuraavasti: ”Kenellä suvereniteetti on?” ja ”Kuka tai mikä on suvereeni?”. Käyttöyhteyteen kuuluu myös laajempi konteksti, Esimerkiksi suvereniteetin ilmentyminen, kun puhutaan valtioiden suhteesta muihin valtioihin, ja toisaalta, suvereniteetin oikeuden ja velvollisuuden väliseen kiistaan.

¹¹¹ Skinner 1995, ”Language and Political Change”. s. 9-13

3.3.1 Ulkoinen ja sisäinen suvereniteetti

Kuten aiemmin esitin, suvereniteetti on siis kehittynyt sisältämään kaksi erilaista ulottuvuutta: sisäisen ja ulkoisen suvereniteetin ulottuvuuden. David Held luonnehtii, että sisäiseen suvereniteettiin kuuluu, että henkilöllä tai poliittisella toimijalla, on ylin päätäntävalta sen yhteisössä. Hallitsijan, oli kyse sitten monarkiasta, aristokratiasta tai demokratiasta, nauttii absoluuttista ja lopullista auktoriteettia tietyllä rajatulla maantieteellisellä alueella.¹¹²

Ulkoiseen suvereniteettiin sisältyy taas ajatus, että suvereeni valtio on ylin mahdollinen toimija. Valtioilla pitäisi olla vapaus päättää omista asioistaan ja valtioiden itsenäisyyttä kunnioitettava. Ulkoinen suvereniteetti on ominaisuus, joka poliittisilla toimijoilla on suhteessa toisiin poliittisiin toimijoihin.¹¹³

Ulkoisen suvereniteetin konseptilla pyritään Hedley Bullin yleisesti käytetyn määritelmän mukaan korostamaan ”itsenäisyyttä ulkopuolisilta auktoriteeteiltä”.¹¹⁴

Responsibility to protect -raportin mukaan suvereniteetti, westfalenilaisessa merkityksessään, symbolisoi valtion oikeudellista identiteettiä kansainvälisen lainsäädännön puitteissa.

Konseptina suvereniteetti tuo järjestystä, vakautta ja ennustettavuutta kansainvälisissä suhteissa, sillä kaikki maat ovat tasa-arvoisia suvereniteetin suhteen, riippumatta niiden koosta tai varallisuudesta. Tämä keskeinen ajatus suvereniteetista ”tasa-arvoistajana” pohjautuu YK:n peruskirjan artiklaan 2.1.¹¹⁵ Ajatus suvereniteetista valtioiden välisenä tasa-arvona ”*sovereignty as equality of states*”, toistuu läpileikkaavasti aineistossa.

¹¹² Held.

¹¹³ Held.

¹¹⁴ Pärtel Piirimäe, ”The Westphalian myth and the idea of external sovereignty”, teoksessa *Sovereignty in Fragments*, toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner, 2010, 64–80.

¹¹⁵ Evans ym., ”The Responsibility to Protect”.s.12

*” - - sovereign equality and non-interference in the internal affairs of other countries are the basic norms governing inter-State relations enshrined in the Charter of the United Nations - - ”*¹¹⁶

Esimerkiksi yllä olevassa Kiinan edustajan pitämässä puheenvuorossa vuodelta 2012 näkyy kirkkaasti ajatus suvereniteetin tasa-arvosta ja sen perustavanlaatuisesta merkityksestä kansainvälisissä suhteissa. YK:n peruskirjaa, johon Kiinan edustaja puheenvuorossaan viittaa, käytetään myös legitimaation välineenä suvereniteettiin liittyvässä keskustelussa.

Valtioiden välinen tasa-arvo ja niiden itsenäisyys ovat mielenkiintoisia käsitteellisiä piirteitä ulkoisessa suvereniteetissa, mutta Prokhovnikin mukaan niitä ei ole tutkittu paljoa perinteisen kansainvälisten suhteiden teorioiden piirissä.¹¹⁷ Tämä on mielenkiintoinen huomio, sillä suvereniteetti valtioiden välisen tasa-arvon mahdollistajana näyttäisi olevan ajatus, johon turvallisuusneuvostossa vedotaan usein.

*“However, to achieve that goal, such justice must be independent of political interference and uphold the principle of the sovereign equality of States.”*¹¹⁸

Yksi ”*Responsibility to Protect*” -raportin esittämä ehto valtioiden suvereniteetille on velvollisuus kunnioittaa kaikkien muiden valtioiden suvereniteettia. Tämä puuttumattomuuden periaate, tai normi, on määritelty myös YK:n peruskirjan artiklassa 2.7. Suvereenilla valtiolla on siis kansainvälisen lainsäädännön piirissä yksinoikeus sen maantieteellisellä alueella. Muilla valtioilla on taas velvollisuus olla puuttumatta toisen maan sisäisiin asioihin.¹¹⁹ Tätä ajatusta on haastettu viime vuosikymmeninä niin kansainvälisessä yhteisössä kuin esimerkiksi suvereniteetin tutkijoiden parissa. Suojeluvastuun periaatteen kehittäminen on tästä esimerkki.

¹¹⁶ Mr. Li Baodong (China), S/PV.6810, 2012. Situation in Syria

¹¹⁷ Prokhovnik, ”Internal/external: The state of sovereignty”.2009 s.9

¹¹⁸ Mr. Gasana (Rwanda) S/PV.6962, 2013.

¹¹⁹ Evans ym., ”The Responsibility to Protect”. s. 12

”Suvereniteetti valtioiden välisenä tasa-arvona” kuvastaa siis omalta osaltaan ”ulkoisen suvereniteetin” ulottuvuutta suvereniteetin käsitteessä.

Suvereniteetin ulkoiseen ulottuvuuteen liittyy turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa myös alueelliseen koskemattomuuteen liittyvät puheet. ”Territorial integrity” ilmaisu esiintyy turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa yhdessä suvereniteetin kanssa 128 kertaa.

Sisäinen suvereniteetti tarkoittaa valtion kykyä tehdä omalla maantieteellisellä alueellaan päätöksiä omiin kansalaisiin, instituutioihin ja resursseihin liittyen. Tämän sisäisen suvereniteetin ulottuvuus ilmenee turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa, joskin harvakseltaan. ”*Sovereignty over territory*”, ”*Sovereignty over resources*” ja ”*judicial sovereignty*” ovat suvereniteetin sisäisen ulottuvuuden ilmentymiä.

“In that context, in the light of the principle of a State's permanent sovereignty over its natural resources, we also took into account the need to safeguard Libya's natural resources.”¹²⁰

Kun yleisesti puhutaan suvereniteetista YK:n turvallisuusneuvostossa, nousee usein esille käsitys sisäisistä asioista, ”internal affairs”. Tämä suvereniteetin sisäinen ulottuvuus on tutkimuskirjallisuuden mukaan jopa keskeisempi, kuin ulkoinen ulottuvuus – ulkoinen ulottuvuus on itseasiassa pitkälti riippuvainen sisäisestä ulottuvuudesta.

Sisäisen ja ulkoisen suvereniteetin tutkimuksen diskurssit ovat pitkälti eriytyneet. Sisäisen suvereniteetin diskurssi on vahvasti käsitteellinen, joka tutkii valtion ja sen kansalaisten välisen suhteen luonnetta. Tämä suhde taas oikeuttaa hallinnon auktoriteetin, vallan ja lainsäädännön kautta. Ulkoiseen suvereniteettiin taas liittyy hyvin empiirinen ehto – valtiot ovat linkittyneet vahvasti rajatuille maantieteellisille alueille ja valtioilla on oikeus maantieteelliseen koskemattomuuteen.¹²¹

Tätä tutkielmaa varten tarkastelemissani puheenvuoroissa ulkoisen suvereniteetin ilmentymä korostuu sisäiseen suvereniteettiin verrattuna. Suorat ilmaukset

¹²⁰ Mrs. Perceval (Argentina) S/PV.7142, 2014. The situation in Libya

¹²¹ Prokhovnik, ”Internal/external: The state of sovereignty”.s. 9

nimenomaisesti sisäiseen suvereniteettiin liittyen, eli konseptit ”internal affairs” tai ”domestic affairs”, esiintyvät aineistossa suvereniteetin yhteydessä yhteensä 13 kertaa. Koko aineistossa mainintoja ”internal affairs” tai ”domestic affairs” on 27. Tämä on hieman yllättävää, sillä suvereniteetin tutkimukseen pohjaten voitaisiin olettaa, että sisäinen ulottuvuus on huomattavasti merkittävämpää suvereniteetin ulkoiseen ulottuvuuteen verrattuna.

Sisäiseen suvereniteettiin viittavia attribuutteja aineistossani on mielestäni ”judicial sovereignty”, jolla tarkoitetaan valtion oikeutta päättää omista oikeusprosesseistaan. Tämäkin ajatus ilmenee kuitenkin vain muutaman kerran, ja yleisimmin puhuttaessa *International Criminal Courtista*, kuten esimerkiksi tässä Sudanin edustajan pitämässä puheenvuorossa:

*“We would like to state that the **attempts of the Prosecutor’s Office to criticize those States constitute brazen interference in their sovereignty and a blatant challenge to the will of major regional organizations, which reject the proceedings of the ICC on Darfur.**”¹²²*

Toisaalta, ulkoisen ulottuvuuden suurempaa esiintyvyyttä voidaan mielestäni tulkita niin, että koska ulkoinen ulottuvuus on helpommin hahmotettavissa sen empiirisen ehdon eli maantieteellisen koskemattomuuden kautta. Siitä on myös helpompaa käydä keskustelua. Rajat ovat selkeitä. Sisäisestä suvereniteetista on kenties hankalampaa löytää yhdessä jaettuja merkityksiä.

Samaan aikaan valtioiden ulkoinen suvereniteetti on kontingenti kansainvälisen yhteisön tunnustukselle¹²³, joten ei liene yllättävää, että se korostuu siinä kansainvälisen yhteisön toimielimessä, jolla on yhteisesti sovittu mahdollisuus myös astua tuon ulkoisen suvereniteetin yli.

¹²² Mr. Hassan (Sudan) S/PV:7478, 2015. Reports of the Secretary General on the Sudan and South Sudan

¹²³ Glanville ja Asia, The Antecedents of ”Sovereignty as Responsibility”, s. 242

Suvereniteetin loukkaus

Tarkastelemieni turvallisuusneuvoston puheenvuorojen perusteella yksi selkeä asiayhteys, jossa suvereniteetin kriteerit tulevat esille, on silloin, kun suvereniteettia loukataan. Eli käytännössä, jos suvereniteettiin kohdistuu uhka tai jos suvereniteettia on jo rikottu.

F.H. Hinsley argumentoi, että viittaukset suvereniteetin menetykseen, eroosioon tai sen lisääntymiseen, tulee ymmärtää yrityksinä käyttää poliittista valtaa tai kuvaamaan sitä, miten joku toinen käyttää poliittista valtaa.¹²⁴ YK:n peruskirjan 7. luvun 51. artiklan mukaan, jokaisella valtiolla on joutuessaan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi oikeus

*” Nothing in the present Charter shall impair the inherent right of individual or collective self defence if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until the Security Council has taken measures necessary to maintain international peace and security. ”*¹²⁵

Aineistossani Hinsleyn esittämä ajatus poliittisen vallan käyttämisestä tulee hyvin esille. Tähän viitataan esimerkiksi Jordanian puheenvuorossa vuodelta 2012:

*“At the same time, we will not allow any violation of our sovereignty because of our humanitarian role. If our sovereignty is breached, **Jordan reserves the right to resort to all legal international measures and mechanisms.** As a member of the United Nations and the League of Arab States and a party to the Rome Statute of the International Criminal Court, Jordan will not hesitate to use such mechanisms.”*¹²⁶

Voidaan myös ajatella, että vaikka puhuja ei suoraan viittaisi tähän YK:n peruskirjan mahdollistamaan puolustautumiseen, puheet suvereniteetin, ja etenkin alueellisen koskemattomuuden, loukkaamisesta vähintäänkin epäsuorasti viittaavat tähän.

*“We would like to state that the **attempts of the Prosecutor’s Office to criticize those States constitute brazen interference in their sovereignty and***

¹²⁴ Kts. Häkkinen ja Kaarkoski, ”Sovereignty versus Influence”.

¹²⁵ *The Charter of the United Nations*. 1945. luku 7 artikla 51

¹²⁶ Prince Zeid Ra'ad Zeid Al-Hussein (Jordan) S/PV.6847 Resumption. 2012

*a blatant challenge to the will of major regional organizations, which reject the proceedings of the ICC on Darfur. Statements have been issued by the African Union, at the level of Heads of State or Government, and at the ministerial level that reject the proceedings of the ICC on Darfur”.*¹²⁷

Sudanin edustaja tuo esille myös Yhdysvaltojen aikaisemman kriittisen suhtautumisen *International Criminal Courtiin* (ICC), viittaamalla aiemman YK-suurlähettilään ja entisen ulkoministerin Condoleezza Ricen kirjaan, jossa hän on kirjoittanut sen aikaisen hallinnon suhtautumisesta ICC:hen,

*“For the United States, it was a matter of sovereignty and the Court's authority was being exaggerated, as if it were a national Government.”*¹²⁸

Sudanin edustaja jatkaa puheenvuoroaan vielä seuraavasti:

*”Sovereignty is sovereignty. We too are a sovereign State, and we are not party to the Rome Statute and will not be a party to it. Therefore, we do not abide by its proceedings or rulings.”*¹²⁹

Sudanin edustaja vertaa maansa tilannetta Yhdysvaltojen aiempaan katsantokantaan, jossa se on suvereniteettinsa arvotukseen vedoten suhtautunut negatiivisesti ICC:hen. ”Suvereniteetti on suvereniteettia”, riippumatta valtion koosta, varallisuudesta tai muista ominaisuuksista. Ja tästä syystä suvereniteetissa valtioita tulee kohdella samanarvoisesti. Vaikkei edellisessä Sudanin edustajan puheenvuorossa suoraan viitatakkaan suvereniteettiin valtioiden välisenä tasa-arvona, ”sovereignty as equality” näkyy se myös tässä kyseisessä puheenvuorossa.

Kokouksen taustalla on ollut ICC:n raportti, jossa on kritisoitu Sudania. Raportissa on viitattu myös ICC:n antamaan pidätysmääräykseen Sudanin presidentistä. Tätä määräystä on kuitenkin vastustettu niin Sudanissa, kuin laajemmin Afrikan Unionin piirissä.

¹²⁷ Mr. Hassan (Sudan) S/PV:7478, 2015. Reports of the Secretary General on the Sudan and South Sudan

¹²⁸ Mr. Hassan, S/PV.7478, 2015

¹²⁹ Mr. Hassan, S/PV.7478, 2015

Keskustelu ICC:stä paljastaakin mielenkiintoista rajanvetoa, jota turvallisuusneuvoston toimijat tekevät siitä, mitkä ovat niiden valtioiden omia sisäisiä asioita, joihin muilla ei ole oikeutta puuttua. Samaan aikaan se paljastaa yhden ”liberaalin” monenkeskisen yhteistyön syventämisen haasteen. ICC:n toiminnan esteenä on se, että kaikkien maiden pitäisi antaa sille hyväksyntä ja allekirjoittaa sen perussopimus. Näin ei toistaiseksi ole.

3.3.2 ”Suvereniteetti, alueellinen koskemattomuus, itsenäisyys”

Turvallisuusneuvoston kokousten puheenvuoroista, on helposti havaittavissa tietynlainen konventio *suvereniteetti* termin käytössä. Tämä tapa liittää lista sanoja suvereniteetin termin yhteyteen ilmentää osaltaan niitä kriteereitä, jotka maat liittävät suvereniteettiin. Oheisessa Kiinan edustajan puheenvuorossa on esiintyy tämä sanaluettelo:

*”China has always emphasized that, in its relevant actions, the Security Council should follow the United Nations Charter and the norms governing international law, respect the **sovereignty, independence, unity and territorial integrity** of Libya and resolve the current crisis in Libya through peaceful means.”*¹³⁰

Vastaava sanaluettelo esiintyy turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa 84 kertaa. Sanaluettelon käytössä on vuositasolla huomattavia eroja. Vuonna 2012 sanaluettelo ilmenee 38 kertaa ja vuonna 2015 24 kertaa. Muina tarkasteluperiodin vuosina sanaluettelo ilmenee vain yksittäisiä kertoja.

Sanaluettelo ei kuitenkaan ole täysin staattinen, vaan se välillä esiintyy vain osittain. Sanaluetteloon kuuluvat sanat ovat ”*sovereignty*” ”*territorial integrity*” ”*independence*” ”*unity*” ja joskus harvoissa tapauksissa ”*stability*”. Joskus osaan sanoista liitetään attribuutit ”*national*” tai ”*political*”, esimerkiksi ”*political independence*” tai ”*national unity*”.

Voidaan siis ajatella, että nämä sanaluettelon käsitteet ilmentävät omalta osaltaan erilaisia kriteereitä, jotka turvallisuusneuvoston jäsenet liittävät suvereniteettiin. Toisaalta, näitä attribuutteja voitaisiin tarkastella myös suvereniteetista erillisinä, joskin suvereniteetin

¹³⁰ Mr. Li Baodong (China), S/PV.6498, 2011

kanssa yhteensopivina, arvostettavina asioina. Mielestäni on kuitenkin perusteltua ajatella, että tässä yhteydessä sanaluettelon sanat ilmentävät nimenomaan niitä kriteerejä, jotka turvallisuusneuvoston jäsenet katsovat sisältyvän suvereniteettiin. Esimerkiksi suvereniteettiin liittyvässä tutkimuskirjallisuudessa nämä asiat, etenkin itsenäisyys ja maantieteellinen koskemattomuus, liittyvät nimenomaan suvereniteetin sisältöön ja etenkin sen ulkoiseen ulottuvuuteen.¹³¹

Tällä sanaluettelolla on nähdäkseni myös toisenlainen ulottuvuus, jota käsitellen tarkemmin alaluvussa ”*Mitä tehdään, kun puhutaan suvereniteetista?*”

3.3.3 Suvereeni valtio ja populaari suvereniteetti

Suvereniteetin tutkimukseen liittyy oleellisesti kysymys siitä, kenellä on suvereniteetti. Kuka voi uskottavasti sanoa olevansa suvereeni toimija, joko kansallisella tai kansainvälisellä kentällä? Tätä perustavanlaatuista kysymystä on tarkasteltu kattavasti myös suvereniteettiin liittyvässä tutkimuksessa. Keskustelu siitä, kenellä on suvereniteetti, ilmenee myös turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa.

Kofi Annan korosti puheenvuorossaan *Two Concepts of Sovereignty* yksilöiden suvereniteetin merkitystä yli valtioiden suvereniteetin.¹³²

Bellamyn mukaan populaarisena suvereniteettina on tyypillisesti pidetty sellaista suvereniteetin tulkintaa, jossa vaatimus suvereniteetille perustuu ihmisoikeuksille. Populaarin suvereniteetin juuret ovat kolonialismia vastustaneessa liikehdinnässä ja se on kehittynyt ennen kaikkea toisen maailmansodan jälkeisessä ajassa.¹³³

Populaarisen suvereniteetin legitimitetti vahvistettiin YK:n peruskirjan johdannossa, jossa sanotaan:

¹³¹ Kts. David Held, Glanville ja Asia, Pärtel Piirimäe.

¹³² Kofi Annan, *Two Concepts*

¹³³ Bellamy, s. 11

*”We the Peoples of United Nations”*¹³⁴

YK:n peruskirja antaa siten suvereenille kansoille oikeuden itsehallintoon, vapauteen interventioista ja sisäisiin asioihin puuttumisesta.¹³⁵ Tutkimuskirjallisuudessa, ja toisinaan myös yleisessä keskustelussa, kansansuvereniteetti korostuu ”legitiimeimpänä” vaihtoehtona. Bellamy huomauttaa, että joissakin tapauksissa kansansuvereniteetti on myös tulkittu olevan *ainoa* legitiimi perusta hallinnolle.¹³⁶

Periaatteet itsehallinnosta ja puuttumattomuuteen tulkitaan usein edustavan klassisen suvereniteetin tulkintaa. Samoin modernit ajatukset suvereniteetista velvollisuutena ja suojeluvastuun periaatteesta asetetaan usein tätä klassista suvereniteettia vasten.

Populaariseen suvereniteettiin viittavaa ajatusta puolustettiin yksilönvapauksiin vedoten jo 1700-luvun vallankumouksellisten, sekä myöhemmin 1900-luvun antikolonialistien keskuudessa. Yksi viimeisimmistä käänteistä populaariseen suvereniteettiin liittyen, on 2000-luvulla esiintynyt ajatus siitä, että suvereniteettiin liittyy velvollisuus suojella näitä yksilöiden oikeuksia ja vapauksia.¹³⁷

Suvereniteettiin, jonka perusta ovat ihmiset tai ihmisoikeudet ”soveriegnity of the people”, viitataan suoraan vain muutaman kerran. Oheisessa Portugalin edustajan puheenvuorossa tämä ”sovereignty of the people” -konsepti on huomattavissa:

*“Portugal has also constantly stressed the need for a national political dialogue that would enable the Libyan population to fulfil its legitimate aspirations to build a democratic, modern State based on the **sovereignty of the people** and on institutions that would represent them effectively”.*¹³⁸

Taulukossa 4. nähtiin, ettei nämä maininnat myöskään jakaudu yksiselitteisesti demokraattisten ja autoritaaristen valtioiden välille. Tätä voidaan tulkita sitä vasten, että

¹³⁴ *The Charter of the United Nations*. 1945, Preamble

¹³⁵ Glanville ja Asia, *The Antecedents of ”Sovereignty as Responsibility”*., s. 243

¹³⁶ Bellamy, s.11

¹³⁷ Glanville ja Asia, s. 243-44

¹³⁸ Mr. Morales, (Portugal) S/PV.6498, 2011

aineisto on kerätty turvallisuusneuvoston julkisista kokouksista. Tällöin voidaan pohtia, onko autoritaarisille valtioille lausumat liittyen populaarin suvereniteettiin keino vaikuttaa kuvaan, joka omasta maasta välittyy kokousten kautta kansainväliselle yleisölle.

Analysoimissani turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa kansansuvereniteettia suuremman painoarvon saa kuitenkin ajatus *valtion* suvereniteetista.

Suvereniteetti on ollut keskeisimpiä moderniin valtioon liittyviä konsepteja. Ilmaisut kuten *sovereign state* tai *state sovereignty* ilmaisevat tämän historiallisen ja käsitteellisen linkin näiden termien välillä.¹³⁹ Ilmaukset valtion suvereniteetista voidaan myös nähdä myös viittauksina suvereniteetin klassiseen tulkintaan.

Turvallisuusneuvoston puheenvuoroista ilmenee, että suvereniteettia käytetään valtion suvereniteetin yhteydessä enemmän kuin populaarin suvereniteetin yhteydessä.

Mielenkiintoisena poikkeuksena tähän valtion suvereniteetin ja populaarin suvereniteetin dikotomiaan muodostaa Angolan edustajan puheenvuoro vuodelta 2015. Tämä lausunto on mielenkiintoinen, sillä siinä viitataan Afrikan mantereeseen suvereniteettiin. Kokouksen aiheena on ollut *International Criminal Courtin* (ICC) raportti Sudanin tilanteesta.

*“The ICC report expresses the position taken on the specific case of the failure of Ethiopia and South Africa to arrest the Sudanese President, which is primarily based on the African Union's decision to call on the African member States to retain their rights, taking into account the importance of preserving and safeguarding the dignity, **sovereignty and integrity of the African continent**. The request of the African Union to the Security Council to defer the proceedings initiated against President Omar Al-Bashir of Sudan, has been neither heard nor acted upon by the Security Council.”¹⁴⁰*

¹³⁹ Jüri Lipping, ”Sovereignty beyond the state”, teoksessa *Sovereignty in Fragments*, toim. Hent Kalmo ja Quentin Skinner (Cambridge University Press, 2010), 186–205.

¹⁴⁰ Mr. Lucas (Angola) S/PV:7478, 2015. Reports of the Secretary General on the Sudan and South Sudan

Edustajan viittaus Afrikan mantereeseen suvereniteettiin on ainoa laatuaan, sillä muissa puheenvuoroissa samankaltaista viittausta mantereeseen ei ole. Tätä voidaan mielestäni tulkita niin, että korostamalla Afrikan mantereeseen suvereniteettia, Angolan edustaja luo vastakkainasettelua Afrikan ja muiden mantereiden edustajien välille.

Toisaalta, Angolan edustajan puheenvuoron taustalla voidaan nähdä YK järjestelmään liittyvä epätasapaino. YK:ssa valtaa on eniten käytettävissä pysyvillä jäsenmailla. Näiden maantieteellinen edustus on hyvin epätasaisesti jakautunut. Myös YK:n rauhanturvaoperaatioiden jakautuminen maantieteellisesti on epätasaista. Esimerkiksi tällä hetkellä käynnissä olevasta 13 rauhanturvaoperaatiosta, 7 on Afrikassa.¹⁴¹

Duque, Setter ja Sosa ovat artikkelissaan tarkastelleet YK:n interventioiden maantieteellistä jakautumista. He huomaavat, että 1900-luvun jälkipuoliskon konflikteista huomattava osa on tapahtunut Afrikassa tai Aasiassa, mutta intervention todennäköisyys Afrikkaan on 31.6 prosenttia, verrattuna Aasian 12.5 prosentin intervention todennäköisyyteen.¹⁴²

ICISS-raportti taas huomioi, että maat, jotka ovat kärsineet kolonialismista puolustavat turvallisuusneuvostossa hanakammin suvereniteettia.¹⁴³

3.3.4 Suvereniteetti oikeutena ja velvollisuutena

Konseptit suvereniteetista oikeutena ja velvollisuutena voidaan nähdä liittyvän suvereniteetin klassiseen ja populaarin tulkintaan. Populaari suvereniteetti, suvereniteetti velvollisuutena, ihmisoikeudet ja suojeluvastuun periaate ovatkin linkittyneet vahvasti toisiinsa. Nämä linkit ovat nähtävillä esimerkiksi Costa Rican edustajan puheenvuorossa:

“This is an Organization of sovereign States - States with equal rights, but also equal responsibilities. Costa Rica is convinced that sovereignty is not so

¹⁴¹ United Nations Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org> (Luettu 10.11.2020)

¹⁴² Duque, Juan, Jetter Michael ja Sosa, Santiago (2015) *UN interventions: The role of geography*. The Review of International Organizations, 10:1, 67-95

¹⁴³ Evans yms. s.12

much a right as an obligation, and that the principal obligation of every State is to protect those who live within its territory. Therefore, we call respectfully but forcefully on the Government of the Sudan to exercise its sovereignty by protecting the hundreds of thousands of persons who are suffering daily the consequences of a fratricidal war.”¹⁴⁴

Tässä puheenvuorossa voidaan nähdä, että kun suvereniteetin käyttöyhteys on siviilien suojeleminen, käsitteen kriteerit määritellään nimenomaan suvereniteetin velvollisuuksien kautta, ei suvereniteetin oikeuksien.

*“As a sovereign nation we are committed to defending our territory. With regard to our commitments under resolution 1591 (2005), there should be no contradiction of our rights pursuant to the Charter of the United Nations to defend our sovereignty and protect our citizens”.*¹⁴⁵

Toisaalta, kuten aiemmin huomioin, ”*Responsibility to Protect*” -raportin mukaan ehto valtioiden suvereniteetille on valtioiden velvollisuus kunnioittaa kaikkien muiden valtioiden suvereniteettia. Tätä vasten puhe tai vaade suvereniteetin kunnioittamisesta voitaisiinkin siis nähdä ilmentävän nimenomaan suvereniteetin velvollisuuden ulottuvuutta.

Suvereniteetin kunnioituksen vaatiminen voi myös ilmentää ajatusta suvereniteetista oikeutena kunnioitukseen, jolloin lausuman voidaan nähdä edustavan tämän dikotomian vastakkaista näkökulmaa.

Velvollisuuteen liittyvä puhe turvallisuusneuvoston kokouksissa jakautuu suhteellisen tasaisesti demokraattisten ja autoritaaristen valtioiden välille. Huomio kiinnittyy kuitenkin siihen, ettei suvereniteettiin oikeutena vedota kertaakaan demokraattisten maiden puheenvuoroissa, vaan nämä viittaukset ovat yksinomaan keskittyneet autoritaaristen maiden puheenvuoroihin.

¹⁴⁴ Mr. Weisleder (Costa Rica) S/PV.5832, 2008

¹⁴⁵ Mr Hassan (Sudan) S/PV.7111, 2014

3.3.5 Suvereniteetin arvottaminen

Suvereniteettia arvostetaan laajasti läpi turvallisuusneuvostossa ja sen toimijoiden keskuudessa. Suvereniteetti on laajasti hyväksytty peruskäsite, eikä sen merkitystä, arvoa tai legitimeettiiä niin ikään kiisteta. Hienovaraisia eroja suvereniteetin arvottamisessa kuitenkin löytyy. Suvereniteetin kriteerien ja käyttöyhteyden soveltamisen kautta, voidaan tarkastella näitä arvottamiseen liittyviä eroja.

*“Regarding the situation in Syria, Ukraine reaffirms its commitment to the universal principles and basic norms of international law, in particular the strict observance of **human rights, territorial integrity, inviolability of borders and State sovereignty**.”¹⁴⁶*

Esimerkiksi edeltävässä Ukrainan edustajan puheenvuorossa, ihmisoikeudet mainitaan ennen alueellista koskemattomuutta ja valtion suvereniteettia. Kiinan edustajan puheenvuorossa taas ilmenee aiemmin käsitelty sanaluettelo:

*“The international community, **on the basis of respect for the sovereignty, independence and territorial integrity** of the countries concerned, should provide effective assistance and stabilize the situation in the Middle East as soon as possible.”¹⁴⁷*

Venezuelan edustajan puheenvuoro on taas nostaa esille ensiksi ihmisoikeudet, ennen kuin puhuu suvereniteetista ja maantieteellisestä koskemattomuudesta:

*“The **priority should be the well-being of the people, the preservation of their human rights, respect for their self-determination, sovereignty and territorial integrity**, and national reconciliation among all Libyans, without preference for any group and regardless of political, ethnic or religious positions”.*¹⁴⁸

¹⁴⁶ Mr. Tsymbaliuk (Ukraine): S/PV.7490, 2015

¹⁴⁷ Mr. Liu Jieyi (China), S/PV.7419, 2015.

¹⁴⁸ Mr. Ramirez Carrefio (Venezuela) S.PV.7598, 2015. Situation in Libya.

*“We are still curious to know on what basis the Court could legally evaluate what we are doing to defend the symbols of **our sovereignty, our unity and our territorial integrity** within the framework of multilateral diplomacy.”¹⁴⁹*

Sudanin edustajan puheenvuorossa toistuu aiemmin esitelty sanaluettelo, ”sovereignty, unity, territorial integrity” Sudanin edustaja kuitenkin painottaa jokaisen termin kohdalla ”meidän” ulottuvuutta, korostaen näin niiden merkitystä. Sudanin edustaja on toki erilaisessa asemassa verrattuna, Libyan ja Syyrian edustajien lisäksi, muihin turvallisuusneuvoston kokouksissa puhuviin, sillä siinä missä muiden puheet suvereniteettiin liittyen ovat pitkälti teoreettisella tasolla, eikä niiden suvereniteettiin kohdistu intervention uhkaa, Sudanin suvereniteetin tämä uhka kohdistuu.

Yksi tapa, miten suvereniteettiin liittyvä arvottaminen näkyy turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa, on siitä puhuminen kansainvälisen järjestelmän fundamentaalisena periaatteena, *”sovereignty as a principle”*. Tässä yhteydessä periaate voidaan nähdä yleisesti yhteisön sisällä ymmärretty perustavanlaatuisena ajatuksena, jonka päälle yhteisön toiminta rakentuu.

Suvereniteettiin ja puuttumattomuuteen viittaaminen tällaisena periaatteena käsitteen sijasta, implikoi, että näillä on kansainvälisen yhteisön keskuudessa laaja, jaettu ymmärrys, siitä, miten ne toimivat pohjaoletuksena ja arvoina yhteiselle, valtioiden väliselle toiminnalle.

*“The developments in the Middle East and North Africa confirm once again the need to respect the **key principles of the Charter of the United Nations, above all the sovereignty and territorial integrity of States, non-interference in their domestic affairs and the non-use or threat of force.**”¹⁵⁰*

Suvereniteettiin periaatteena vetoavat eritoten pysyvät jäsenmaat, kuten edeltävässä Venäjän edustajan puheenvuorossa voidaan nähdä.

¹⁴⁹ Mr. Mohamed (Sudan) S/PV.7582, 2015. Reports of the Secretary-General on the Sudan and South Sudan

¹⁵⁰ Mr. Lavrov (Russian Federation) S/PV.6841, 2012

3.4 Suvereniteetti ja suojeluvastuu

Kuten aiemmin olen esittänyt, yksi aikamme suurimmista kysymyksistä suhteessa suvereniteettiin liittyy sen ja suojeluvastuuperiaatteen suhteeseen. Sen suhteen on argumentoitu, että konsensus suojeluvastuuperiaatteen suhteen on kadonnut YK:n turvallisuusneuvostossa NATOn johtaman Libyan vuoden 2011 jälkeen. Gifkins kuitenkin kyseenalaistaa tätä näkökulmaa.

Gifkinsin mukaan suojeluvastuuseen liittyvä retoriikka oli hyvin kiistanalaista sen alkuvaiheissa, mutta se on muodostunut osaksi turvallisuusneuvoston vakiintunutta kielenkäyttöä. Tähän lopputulokseen hän on päätenyt analysoidessaan tiettyjen päätöslauselmien neuvotteluiden pituutta – Darfurin päätöslauselmaan liittyvät neuvottelut jopa puoli vuotta, ja suljetuissa kokouksissa käsiteltiin nimenomaan suojeluvastuuretoriikkaan liittyviä kiistoja.¹⁵¹ Hän havainnoi, vuodesta 2011 eteenpäin turvallisuusneuvosto on viitannut päätöslauselmissaan suojeluvastuuretoriikkaan lähes rutiininomaisesti, osoittaen, että sen kiistanalaisuus on liehtynyt.¹⁵²

*My delegation strongly believes that Sudan's sovereignty must always be respected, but that sovereignty also comes with rights and responsibilities. In this regard, we underline the obligations of the Government of Sudan to comply with the provisions of resolution 1593 (2005)*¹⁵³

“History is fraught with examples of the international community's failure to bear its moral responsibility in the face of catastrophe. Today, we are all reminded of our responsibility to put an end to the bloodshed of thousands of innocent Syrians and to play a positive and constructive role in finding a solution to the crisis while maintaining the unity of the Syrian people and

¹⁵¹ Gifkins on tutkimustaan varten haastatellut turvallisuusneuvoston jäseniä luottamuksellisesti ja anonymisti, ja siten pystynyt artikkelissaan analysoimaan myös YK:n turvallisuusneuvoston suljettujen kokousten referoituja keskusteluja.

¹⁵² Gifkins, 148-150

¹⁵³ Mr. Kleib (Indonesia) S/PV.5905, 2008. Situation in Sudan

Syria's sovereignty, independence and territorial integrity, in full respect for the principles of the Charter of the United Nations.”¹⁵⁴

*“The primary responsibility to promote and protect human rights rests with States. It is imperative that we fully respect the sovereignty, independence and territorial integrity of all States Members of the United Nations when considering our response.”*¹⁵⁵

Suvereniteetin historiaa tutkimalla voidaan tunnistaa, että suvereniteetti velvollisuutena - ajattelu on ollut jollain tavalla läsnä jo paljon aiemmin. Glanvillen ja Asian mukaan suvereniteettiin on aina kuulunut jonkin muotoinen velvollisuuden ulottuvuus. Pekonen taas toi ilmi, että jo Hobbesin ajasta lähtien hyvään hallitsemiseen ja suvereeniuteen on kuitenkin kuulunut ajatus, että hallitseminen tapahtuu kansan parhaaksi, rauhan ja turvallisuuden edistäjänä.¹⁵⁶ Samoin ICISS-komission raportti rakentui sen ajatuksen päälle, että turvallisuusneuvoston toimijat jakoivat jonkinlaisen yhteisen ajatuksen suvereniteetin velvollisuus -ulottuvuudesta.

Ranskan edustajan puheenvuorosta käy ilmi näkemys jokaisen valtion velvollisuudesta omien siviiliensä suojelussa. Puheenvuorossa mielenkiintoisella tavalla myös esitetään, että tässä velvollisuudessa epäonnistuminen on ainakin Syyrian tapauksessa osoittautunut naapurivaltojen suvereniteetin loukkaukseksi.

*“Every State has the responsibility to protect its civilian population. Not content with not protecting its civilians, the Syrian regime shamefully massacres them without restraint. That behaviour has direct consequences on international peace and security. Thousands of refugees are fleeing the violence; **the sovereignty of neighbouring States is being violated**; inter-community tensions are on the rise - all of which has a direct impact on the stability of an already fragile region. **Even without reference to the***

¹⁵⁴ Mr. Al-Hamadi (Qatar) S/PV.6816 Resumption. 2012. Situation in the Middle East

¹⁵⁵ Mr. Bishnoi (India) S/PV.7419. 2015 The Situation in the Middle East

¹⁵⁶ Pekonen, s.122

responsibility to protect, those regional consequences are enough to establish the Council's responsibility.”¹⁵⁷

Viittaamalla muiden valtioiden suvereniteetin rikkomiseen, Syyrian tilannetta voidaan turvallisuusneuvostossa tarkastella myös nimenomaan uhkana kansainväliselle turvallisuudelle. Tällöin kansainvälisen yhteisön ja turvallisuusneuvoston mahdollisuudet puuttua tilanteeseen voivat parantua.

Suojeluvastuuretoriikkaan viittaaminen suvereniteetin yhteydessä jakautuu suhteellisen tasaisesti maiden demokratiaindeksin mukaan, kuten taulukosta 5 käy ilmi. Ainoastaan suoria viittauksia suojeluvastuuseen on demokraattisten valtioiden puheenvuoroissa enemmän. Toisaalta, tässäkin ilmaisujen määrä on sen verran pieni, ettei yksiselitteisiä johtopäätöksiä tämän pohjalta voida mielestäni tehdä.

Taulukko 5. Suojeluvastuun retoriikka

	<i>Authoritarian regime</i>	<i>Democratic country</i>	<i>Hybrid regime</i>
R2P	1	3	0
Responsibility rhetoric	10	11	0

3.5 Mitä tehdään, kun puhutaan suvereniteetista?

Suvereniteetin käyttöä voidaan tarkastella turvallisuusneuvostossa sen käytön kautta – mitä itseasiassa tehdään, kun puhutaan suvereniteetista? Puheenvuorot, joissa suvereniteetti mainitaan, on siis nähtävä osana dialogia – ei vain niissä välittömissä kokouksissa, joissa nämä puheenvuorot on käytetty, vaan osana laajempaa keskustelua,

¹⁵⁷ Mr. Juppe (France) S.PV/6710, 2012. Situation in Syria

jota suvereniteetista käydään. Skinnerin mukaan pyrimme selvittämään puhujan intention, hänen puheenvuoronsa tavoitteet ja tarkoitukset.

Kirjoitin aiemmin turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa ilmenneestä sanaluettelosta, ”*sovereignty, territorial integrity, independence and unity*”. Se ilmentää myös turvallisuusneuvoston kieleen liittyvää ulottuvuutta. Gifkins on tutkinut artikellissaan kieltä turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa, ja artikkeli tarjoaakin oleellisia näkökulmia kieleen ja yleisiin konventioihin turvallisuusneuvoston hyväksymässä kielessä.

Gifkinsin yksi keskeinen huomio, on se, että tulkinta ja kielenkäyttö turvallisuusneuvostossa on kaikkea muuta kuin staattinen. Turvallisuusneuvostossa käytettävä kieli ilmentää niitä asioita, jotka ovat olleet hyväksyttäviä turvallisuusneuvostossa tiettyinä ajankohtana. Turvallisuusneuvoston toiminnan keskeinen osa – kansainvälisen rauhan ja turvan säilyttäminen – on ollut tulkinnan ja uudelleen tulkinnan kohteena koko sen olemassa olon ajan, laajentaen turvallisuusneuvoston mandaattia aina uusien ulottuvuuksiin. Resoluutiossa 688 ilmentyvä tulkinta siitä, mitä voidaan laskea uhaksi *kansainväliselle* turvallisuudelle, on mandaatin laajentamisesta.

Turvallisuusneuvoston kielelle on ominaista, että voimakkaasti kiistanalainenkin poliittinen kieli voi toistolla rutinoitua osaksi turvallisuusneuvoston konventioita. Esimerkiksi Sierra Leonen 1999 rauhanturvamandaattiin neuvoteltu ajatus ”*Civilians under imminent threat of physical violence*” on itseasiassa muodostunut standardiksi ilmaisuksi myöhempiinkin rauhanturvaoperaatioiden mandaatteihin.¹⁵⁸

”*Sovereignty, territorial integrity, unity*” ilmaantuvat jo YK:n peruskirjassa ja ovat sieltä tulleet osaksi turvallisuusneuvoston kieltä.

Gifkins nostaa esille, ettei resoluutioissa toistetut fraasit ole myöskään vain automaatio vailla merkitystä. Näihin sisältyy vakuutus jaetuista yhteisistä merkityksistä. Tätä ajatusta vasten on mielestäni oleellista tarkastella havainnoimaani sanaluetteloa, ei vain

¹⁵⁸ Gifkins, ”R2P in the UN Security Council: Darfur, Libya and beyond”.

suvereniteetin kriteerien kannalta, vaan keinona vakuuttaa myös muut siitä, että yhä edelleen turvallisuusneuvoston jäsenet jakavat nämä yhteiset merkitykset.

*“We salute those countries that, with respect to Syria, have firmly defended before the Security Council the **principles of sovereignty, independence, self-determination and territorial integrity enshrined in the Charter of the United Nations.**”*¹⁵⁹

Turvallisuusneuvoston puheenvuoroista on myös eriteltävissä toisenlainen sanaluettelo, jota mielestäni voidaan tulkita vastaparina sanaluettelolle ”sovereignty, unity and territorial integrity”. Tämä vastakkainen sanaluettelo ei ole niin vakiintunut kuin suvereniteettiin viittaava, eikä se esiinny myöskään niin tiheästi kuin alkuperäinen sanaluettelo. Oheisessa Etelä-Afrikan edustajan puheenvuorossa on esimerkki tästä vastakkaisesta sanaluettelosta, jossa korostetaan demokratiaa ja ihmisoikeuksia:

*A holistic political solution must be found that will respect **democracy, political reform, justice, human rights and the socio-economic development needs of the people of Libya**, in order to ensure long-term peace and stability. That solution must also preserve the **unity, sovereignty and territorial integrity of Libya.***¹⁶⁰

Tässä voidaan ajatella olevan kyse Skinnerin tarkoittamasta pointista, eli puheaktista, joka pyrkii ylittämään vakiintuneita konventioita. Tätä vastakkaista sanaluetteloa voitaisiin siis tulkita retorisena siirtona, jossa yritetään haastaa vallitsevia kielellisiä konventioita. Kappale päättyy vakiintuneen sanaluettelon käyttöön. Tätä alkuperäistä sanaluetteloa voidaan mielestäni tulkita tämänkaltaisessa tilanteessa käytettävän legitimoinnin välineenä – lisäämällä lausunnon loppuun maininnat suvereniteetin, maantieteellisen koskemattomuuden ja yhtenäisyyden kunnioittamisesta, Etelä-Afrikan edustaja muistuttaa, että jakaa muiden turvallisuusneuvoston jäsenten tavoin ymmärryksen suvereniteetin merkityksestä.

¹⁵⁹ Mr. Valero Bricefio (Bolivarian Republic of Venezuela) S.PV/6816.Resumption

¹⁶⁰ Mr. Sangqu (South Africa): S/PV.6498, 2011

Tutkielmassa jo aiemmin esiintyneessä Ukrainan edustajan puheenvuorossa on nähtävillä myös poikkeama sanaluetteloon. Tässä puheenvuorossa luetteloon liitetään ihmisoikeudet:

*“Regarding the situation in Syria, Ukraine reaffirms its commitment to the universal principles and basic norms of international law, in particular the strict observance of **human rights, territorial integrity, inviolability of borders and State sovereignty.**”¹⁶¹*

Samanlainen suvereniteetin käyttö legitimaationa voidaan nähdä myös Argentiinan edustajan pitämässä puheenvuorossa:

“As we reaffirm Argentina's commitment to the sovereignty, independence, unity and territorial integrity of Syria, we reiterate that the fight against impunity and the full applicability of international humanitarian law and international human rights law are not an obstacle to peace but, rather, an indispensable prerequisite for achieving it.”¹⁶²

Oheisessa puheenvuorossa ensin tuodaan ilmi Argentiinan sitoutuminen suvereniteettiin sanaluettelon muodossa. Tämän jälkeen seuraa niin sanotusti konventioista poikkeava osuus, jossa tuodaan ilmi, että ihmisoikeuslainsäädännön kunnioittaminen on ehto kansainväliselle rauhalle.

Tämä ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja puolustaminen ei YK:n turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa ole konventioiden mukaista, etenkin kun tarkastellaan suvereniteettiin liittyviä lausumia.

Pääosin YK:n turvallisuusneuvostossa käytettävä kieli noudattaa vakiintuneita käytäntöjä. Joissakin tilanteissa näistä konventioista poiketaan voimakkaasti. Alla oleva Yhdysvaltojen puheenvuoro on tässä suhteessa huomionarvoisin, sillä siinä otetaan suoraan esille se, että suvereniteettiin nojaten saatetaan tehdä mittavia rikoksia:

¹⁶¹ Mr. Tsymbaliuk (Ukraine): S/PV.7490, 2015

¹⁶² Mrs. Perceval (Argentina) S/PV.7116, 2014

*“The United States believes firmly in the sovereignty and territorial integrity of all Member States. **But we do not believe that sovereignty demands that the Council stand silent when Governments massacre their own people, threatening regional peace and security in the process.**”*¹⁶³

¹⁶³ Mrs. Rodham Clinton (United States of America) S/PV.6734, 2012

4. Yhteenveto

Tässä tutkielmassa on selvitetty, minkälaista käsitteellistä kamppailua Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostossa käydään suvereniteetin käsitteestä. Tutkielman kontekstina on ollut vuonna 2005 YK:n huippukokouksessa hyväksytty suojeluvastuun periaate, jonka nähtiin tuovan uusia ulottuvuuksia valtioiden suvereniteetin tulkintaan humanitaaristen interventioiden yhteydessä.

Tutkielman tutkimuskysymykset määriteltiin hyödyntäen Quentin Skinnerin esittämää arvolutautuneiden käsitteiden tutkimukseen liittyvää metodologiaa, jossa analysoidaan käsitteisiin liittyvää kriteeristöä, viittausalaa ja niiden arvottamista. Näiden lisäksi suvereniteetista käytävää keskustelua on analysoitu Skinnerin puheaktiteorian pohjalta.

Tutkimuskysymysten perusteella on analysoitu YK:n turvallisuusneuvostossa pidettyjä puheenvuoroja niissä kokouksissa, jotka ovat käsitelleet suojeluvastuun periaatteen kannalta keskeisiä konflikteja – Darfurin, Libyan ja Syyrian konflikteja. Näistä puheenvuoroista on tarkasteltu englanninkielisiä suvereniteettia tarkoittavia ilmaisuja, *sovereign* tai *sovereignty*.

Turvallisuusneuvoston pöytäkirjojen analyysistä kävi ilmi, että turvallisuusneuvoston toimijoilla on erilaisia käsityksiä suvereniteetin merkityksestä ja sen sovellusalasta. Nämä eroavaisuudet nousivat esiin eri puheenvuoroissa.

Suvereniteetin arvottamiseen liittyen suuria eroja ei puhujien välillä ollut. Analyysin perusteella turvallisuusneuvostossa jaettiin käsitys siitä, että suvereniteetti on keskeinen osa kansainvälisen yhteisön toimintaa. Puheenvuoroissa korostettiin paljon YK:n peruskirjan merkitystä turvallisuusneuvoston jäsenille. Suvereniteetti nähdään perustuvan tälle YK:n peruskirjalle. Samalla peruskirjaan perustuu YK:n turvallisuusneuvoston jäsenten suvereniteetti tasa-arvona ajattelu.

Suvereniteetti tasa-arvona -ajattelu eli se, että kaikki valtiot ovat suvereniteetin suhteen tasa-arvoisia toimijoita keskenään kansainvälisessä yhteisössä, toistuu lukuisissa puheenvuoroissa. Analyysin perusteella voitiin huomata, että nimenomaan "suvereniteetti tasa-arvona" oli yksi yleisimmistä tavoista, jolla suvereniteetista puhuttiin

turvallisuusneuvostossa. Myös ICISS-raportin havainnot tukivat havaintoa, että ”suvereniteetti tasa-arvona” -ajatus oli erityisen merkittävä turvallisuusneuvoston jäsenille. Suvereniteetti tasa-arvona ajattelu painottui kuitenkin voimakkaasti epä-demokraattisten valtioiden puheenvuoroihin.

Toisaalta mielenkiintoisena huomiona voitiin todeta, että aiemmassa tutkimuksessa tämä ”suvereniteetti tasa-arvona” -ajatus jää lähes sivuhuomion tasolle. Esimerkiksi Prokhovink toteaa omassa tutkimuksessaan, että suvereniteetti tasa-arvona ilmentää suvereniteetin ulkoista ulottuvuutta, mutta tätä ei ole tutkittu kansainvälisen politiikan teorian piirissä.

Hieman yllättäen turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa painottui suvereniteetin ulkoinen ulottuvuus sisäiseen ulottuvuuteen verrattuna. Tämä poikkeaa suvereniteettiin liittyvästä teoreettisesta tutkimuksesta, jossa suvereniteetin sisäinen ulottuvuus painottuu ulkoiseen ulottuvuuteen nähden. Aiemmassa suvereniteetin tutkimuksessa nähdään, että suvereniteetin ulkoinen olemus on johdettu suvereniteetin sisäisestä ulottuvuudesta. Teoriassa on tällöin keskitytty sisäisen ulottuvuuden tutkintaan.

Tätä käytännön ja teorian painotusten välistä eroa voidaan pitää kuitenkin luonnollisena. Turvallisuusneuvostossa käydyissä keskusteluissa osaltaan ulkoisen ulottuvuuden korostumista selitti sen verrattain yksinkertaisesti ja selkeästi rajattu määritelmä. Toisaalta ulkoisen suvereniteetin korostumista tulkittiin siten, että ulkoisen suvereniteetin korostuminen on luonnollista koska se muodostuu suhteessa muihin suvereeniin toimijoihin ja kansainväliseen yhteisöön.

Aineiston analyysistä kävi ilmeiseksi suvereniteetin käyttö argumentaation välineenä. Suvereniteetti-termi toistui kaikkein useimmin sanaluettelon: *sovereignty, territorial integrity, independence* ja sen eri variaatioiden yhteydessä. Tällä sanaluettelon toistamisella todettiin olevan oleellista merkitystä suvereniteetin käytössä. Gifkinsin artikkelissa todetaan, että turvallisuusneuvoston päätöslauselmissa toistetut fraasit eivät ole vain automaatio vailla merkitystä, vaan näihin fraaseihin sisältyy vakuutus jaetuista yhteisistä merkityksistä. Usein toistuvaa sanaluetteloa voitiin verrata Gifkinsin esittämiin huomioihin turvallisuusneuvostossa toistuvasta kielestä.

Sanaluetteloa voitiin tulkita siten, että sen avulla toimijat vakuuttavat toisilleen, että turvallisuusneuvoston jäsenvaltiot jakavat keskenään samat suvereniteettiin liittyvät

arvot. Suvereniteettia käytettiin tässä yhteydessä legitimaatiokäsitteenä. Sillä voitiin tällä tavoin oikeuttaa ja liennyttää mahdollisia konventioista poikkeavia lausumia päättämällä puheenvuoro tähän yhteisesti jaettuun toteamukseen suvereniteetin luonteesta ja merkityksestä.

Turvallisuusneuvoston puheenvuoroihin liittyy kokousten luonteesta johtuen tietynlainen teatraalisuuden elementti. Skinner huomauttaakin, että lausumia analysoidessa näiden lausumien tarkoitetun yleisön tunnistaminen on tärkeää. Tarkastelluissa turvallisuusneuvoston puheenvuoroissa tämän tarkoitetun yleisön tunnistaminen oli haastavaa, sillä ei yksiselitteisesti ollut välttämättä vain muut kokouksen osallistujat tai vain laajempi yleisö. Puheenvuorot voivat olla osaltaan suunnattu myös puhujan omaan kotimaahan. Tämän tutkielman aineisto ja sille tehty rajausta ei mahdollistanut näiden lausumien tarkoitetun yleisön syvällisempää tarkastelua.

Tutkielmassa keskityttiin suvereniteetin ilmenemiseen turvallisuusneuvoston maakohtaisissa kokouksissa. Mielenkiintoinen ja selkeä jatkotutkimuskohde olisi tarkastella suvereniteetin käyttöä ja merkityksiä YK:n turvallisuusneuvoston temaattisissa kokouksissa. Eroaako suvereniteettiin liittyvä puhe, kun siitä keskustelu ei ole välittömästi sidoksissa jonkin maan suvereniteettiin?

Tämän tutkielman aineisto rajattiin melko suppeaan määrään kokouksia. Tämä tarjoaakin jatkotutkimuksen kannalta mielekkäitä kysymyksiä siitä, miten turvallisuusneuvostossa puhutaan suvereniteetista. Esimerkiksi vuosina 2005-2019 suvereniteetti on mainittu turvallisuusneuvostossa pidetyissä puheenvuoroissa noin 7000. Ajallisesti laajemmalla rajauksella olisi mahdollista tarkastella esimerkiksi suvereniteetti-termin historiallista muutosta retoristen tilanteiden tutkimisen lisäksi.

Tutkimustulosten ja aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella voidaan todeta, että suvereniteetin käsitteeseen liittyy YK:n turvallisuusneuvostossa moninaisia merkityksiä ja suvereniteetista käydään käsitteellistä kamppailua turvallisuusneuvostossa. Turvallisuusneuvostossa painottuu klassisen suvereniteetin tulkinta. Suojeluvastuun periaate ja siihen liittyvät suvereniteetin tulkinnat näkyivät myös pidetyissä puheenvuoroissa.

Aineistosta voitiin myös huomata, että suvereniteetin käyttö lisääntyi 2012 ja uudestaan 2010-luvun puoliväliin tultaessa. Tuohon muutoksen on mahdollisesti vaikuttanut myös

turvallisuusneuvostossa käsiteltävien asioiden lisäksi esimerkiksi yksi maailman suurimmista talouskriiseistä. 2000—luvun alussa havainnoitu globalisaatiokehitys ja sen mahdolliset implikaatiot valtioiden suvereniteettiin eivät myöskään ole toteutuneet, vaan kansainvälisessä politiikassa on monin paikoin palattu takaisin reaalipolitiikan aikaan. Tämän laajemman kontekstin tarkastelu suhteessa suvereniteettiin olisi mielekästä.

YK on merkittävä kansainvälisen rauhan ja ihmisoikeuksien edistäjä. Kun ihmisoikeuksia rikotaan kansallisten valtioiden sisällä, on tärkeää, että YK:lla on mahdollisuudet puuttua näihin rikkomuksiin. Kysymykseksi tällöin tulee ihmisoikeuksien ja valtioiden suvereniteetin välinen suhde. Suojeluvastuun periaatteesta on toivottu normia, joka sovittelee näitä ristiriitaisuuksia kansainvälisessä järjestelmässä. Toistaiseksi selvää muutosta suojeluvastuun periaatteella ei ole ollut.

Lähteet

Arkistolähteet

YK:n arkisto, YK:n turvallisuusneuvoston pöytäkirjat 2006-2015. Tutkielmassa hyödynnettyjä pöytäkirjoja yhteensä 144 kappaletta. Kaikki pöytäkirjat ovat saatavilla YK:n verkkoarkistossa <https://research.un.org/en/docs/sc/quick/meetings/2020>

Schoenfeld, Mirco, Steffen Eckhard, Ronny Patz, ja Hilde Van Meegdenburg. *The UN Security Council debates 1995-2017* YK:n turvallisuusneuvoston puheenvuorojen korpus, saatavilla Harvardin Dataversestä <https://arxiv.org/abs/1906.10969>

Verkkolähteet

Ahtisaari, Martti (2018) *I believe in the UN, but it needs to examine its conscience over Syria*,

The Guardian, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/apr/20/un-conscience-syria-security-council-humanitarian-crisis>.

Annan, Kofi (1999) *Two concepts of sovereignty*. Puhe YK:n yleiskokoukselle <https://www.un.org/sg/en/content/sg/articles/1999-09-18/two-concepts-sovereignty>.

Blair, Tony (1999) *The Blair Doctrine*, puhe. Julkaistu Global Policy Forum, <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/154/26026.html> Luettu 9.11.2020

”Democracy Index 2019 - A year of democratic setbacks and popular protest” (London, 2020). <http://www.eiu.com/Handlers/WhitepaperHandler.ashx?fi=Democracy-Index-2019.pdf&mode=wp&campaignid=democracyindex2019>

Global Centre for the Responsibility to Protect: About R2P www.globalr2p.org/what-is-r2p/ (Luettu 10.11.2020)

NATO – Crisis management. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49192.htm (Luettu 10.11.2020)

Philpott, Daniel (2016) *Sovereignty*, teoksessa Zalta, Edward N. (toim) *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Stanford University. Center for the Study of Language and Information. Saatavilla <https://plato.stanford.edu/entries/sovereignty/> (Katsottu 10.11.2020)

Responsibility to Protect, Crisis in Darfur. <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-darfur> (Luettu 5.10.2020)

Responsibility to Protect, Crisis in Libya.

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-libya> (Luettu 5.10.2020)

Responsibility to Protect, Crisis in Syria.

<http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/crises/crisis-in-syria> (luettu 5.10.2020)

Reynolds, Paul. "Blair's 'international community' doctrine", BBC.

Saatavilla http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3539125.stm Luettu 27.10.2020

Tisdall, Simon (2018) *The epic failure of our age: How the West let down Syria*, The Guardian, Saatavilla: <https://www.theguardian.com/world/2018/feb/10/epic-failure-of-our-age-how-west-failed-syria>. (Luettu 10.11.2020)

United Nations Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org> (Luettu 10.11.2020)

YK:n verkkosivut, Demokratia. <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/democracy/index.html> (Luettu 5.11.2020)

YK:n turvallisuusneuvosto, YK-liiton verkkosivut www.ykliitto.fi/tietoa-yksta/turvallisuusneuvosto (Luettu 10.11.2020)

Kirjallisuus

Armitage, David. *Foundations of Modern International Thought*. Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

Bellamy, Alex J. *Responsibility to Protect: The Global Effort to End Mass Atrocities*. Polity Press, 2009.

Bosco, David. *Five to Rule Them All: The UN Security Council and the Making of the Modern World. Diplomacy & Statecraft*. Oxford University Press, 2009. <https://doi.org/10.1080/09592296.2010.529362>.

Duque, Juan, Jetter Michael ja Sosa, Santiago (2015) *UN interventions: The role of geography*. The Review of International Organizations, 10:1, 67-95

Evans, Gareth, Mohamed Sahnoun, Gisèle Côté-Harper, Lee Hamilton, Michael Ignatieff, Valdimir Vladimir Lukin, Klaus Naumann, ym. "The Responsibility to Protect". Ottawa, 2001.

Gifkins, Jess. "R2P in the UN Security Council: Darfur, Libya and beyond". *Cooperation and Conflict* 51, nro 2 (18. kesäkuuta 2016): 148–65. <https://doi.org/10.1177/0010836715613365>.

Glanville, Luke, ja Griffith Asia. The Antecedents of "Sovereignty as Responsibility", 17 *European Journal of International Relations* § (2011). <https://doi.org/10.1177/1354066109346889>.

Häkkinen, Teemu, ja Miina Kaarkoski. "Sovereignty versus Influence". *Contributions to*

the History of Concepts 13, nro 2 (2018): 54–78.

Held, David. "Law of States, Law of Peoples: Three Models of Sovereignty". *Legal Theory* 8, nro 2 (2002). <https://doi.org/10.1080/14747731.2014.951211>.

Hilpold, Peter. *Responsibility to Protect: A New Paradigm of International Law?* Toimittanut Peter Hilpold. Brill Nijhoff, 2015.

Iyi, John-Mark. *Humanitarian Intervention and the AU-ECOWAS Intervention Treaties Under International Law*. 1. p. Springer International Publishing, 2016. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-23624-7>.

Kalmo, Hent, ja Quentin Skinner. "Introduction: a concept in fragments". Teoksessa *Sovereignty in Fragments*, toimittanut Hent Kalmo ja Quentin Skinner, 1–25. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511675928.001>.

Kurunmäki, Jussi. "Käsitehistoria. Näkökulma historian poliittisuuteen ja poliittisen kielen historiallisuuteen". *Politiikka* 43, nro 2 (2001): 142–55.

Kuukkanen, Jouni-Matti. "Minkä historiaa käsitehistoria on?" *Ennen ja Nyt*, 2006, 1–22.

Lang, Anthony F. *Agency and Ethics: The Politics of Military Intervention*. Albany: State University of New York Press, 2002.

Lipping, Jüri. "Sovereignty beyond the state". Teoksessa *Sovereignty in Fragments*, toimittanut Hent Kalmo ja Quentin Skinner, 186–205. Cambridge University Press, 2010.

Negri, Antonio (2010) Sovereignty between government, exception and governance. Teoksessa Kalmo, Hent ja Skinner, Quentin (toim.) *Sovereignty in Fragments*, Cambridge University Press. 205–221

Okhovat, Sahar. *The United Nations Security Council: Its Veto Power and Its Reform*. Centre for Peace and Conflict Studies, The University of Sydney, 2012

Philpott, Daniel. "Sovereignty: An introduction and brief history". *Journal of International Affairs* 48, nro 2 (1995): 353–68.

———. "Sovereignty". Teoksessa *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, toimittanut Edward N. Zalta, Summer 2016. Stanford University. Center for the Study of Language and Information, 2016.

Piirimäe, Pärtel. "The Westphalian myth and the idea of external sovereignty". Teoksessa *Sovereignty in Fragments*, toimittanut Hent Kalmo ja Quentin Skinner, 64–80, 2010.

Pekonen, Kyösti (2003) Hallitseminen. Teoksessa Hyvärinen, Matti, Kurunmäki, Jussi, Palonen, Kari, Pulkkinen, Tuija ja Stenius, Henrik (toim.) *Käsitteet Liikkeessä*, Vastapaino, Tampere. s.122

Prokhovnik, Raia. "Internal/external: The state of sovereignty". *Contemporary Politics* 2, nro 3 (1996): 7–20. <https://doi.org/10.1080/13569779608454736>.

- Schia, Niels Nagelhus. "Horseshoe and Catwalk: Power, Complexity and Consensus-Making in the United Nations Security Council". Teoksessa *Palaces of Hope*, toimittanut Ronald Niezen ja Maria Sapignoli, 55–77. Cambridge: Cambridge University Press, 2017. <https://doi.org/10.1017/9781316412190.003>.
- Schoenfeld, Mirco, Steffen Eckhard, Ronny Patz, ja Hilde Van Meegdenburg. *The UN Security Council debates 1995-2017* (2019). <https://doi.org/10.7910/DVN/KGVSYH>.
- Silander, Daniel. "R2P - Principle and Practice? The UNSC on Libya". *Journal of Applied Security Research* 8, nro 2 (huhtikuuta 2013): 262–84. <https://doi.org/10.1080/19361610.2013.765340>.
- Skinner, Quentin. "Language and Political Change". Teoksessa *Political Innovation and Conceptual Change*, toimittanut Terence Ball, James Farr, ja Russel L. Hanson. Cambridge University Press, 1995.
- . *Visions of Politics, Volume 1: Regarding Method*. New York: Cambridge University Press, 2002.
- The Charter of the United Nations*. New York, 1945.
- Wheeler, Nicholas J. *Saving strangers: Humanitarian intervention in international society*. Oxford University Press, 2000.
- Xavier do Monte, Izadora. "The Pen is Mightier than the H-Bomb". *Interventions* 18, nro 5 (2. syyskuuta 2016): 669–86. <https://doi.org/10.1080/1369801X.2015.1131180>.